

ԱՐԿԻՎԻ ՎԱՐՉԱԳԵՏ ԺԱՆՆԵՆԵՐ ՍԿՍՍԵ Է ԶԱՌԱՅԵԼ...	Էջ 2
ԱՄՆ ԺՈՒՆԱՆՍԱԿԱՆ ԶԱՅԱՏԱՆ ԱՅՅԻ ԱՐԿԻՎԱԿԵՐԵՐԸ	Էջ 3
ՎԱՐՉԱՆՆԻ ԱՄՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՆԻՆ	Էջ 4
ՄԵՐ ԴԱՆՔԻ ԴԱՏԱՍԵ ՈՍԾՅԱԼ-ԴԵՏՐՈՒ ԻՎ ԿԱՌՈՂԿՈՍ-ԴԱՏՐԱՔԵՐԸ	Էջ 5
ԱՏՐԻՇՅԱՆ-ԺՈՂՈՎԱԿՈՒԹԻՆ, ՓՈՔՐԱՍՍՆՈՒԹԻՆԵՐ ԵՎ ՏՆՏՆՈՒԹԻՆ	Էջ 7
ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ ՈՐՈՂԻ ԿՏԱԿԵՆԸ...	Էջ 8
ՈՒՐԱՎԱԳԻԺ ԳԻՄՆԱԿԱՐԻ ԶԱՄԱՐ	Էջ 9
ՍԻՆԿԱՐՈՒՆ ԶԱՅԱՏԱՆ, ԳԺՈՒՐ ԶԱՆԱԿԱՐԸ	Էջ 10
ԵՆԱԿԻ ԶԱՅՎԱԿԱՆ ԵՐԾԵՏԱԿԱՆ ԶԵՆՆԱԿ	Էջ 11

Յայտարարութիւն

ՂԱՅԱՏԱՆԵԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԻ ԵԿԵՂԵՑՈՅ ԱՄԵՆԱՅՆ ՂԱՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ ՂԱԿՔԸ ՂԱՆԴԵՍ ԵԿԱԿ ԶԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՄ

17-19 Փետրուար 2026-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարքին և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հրաւերով ու օրհնութեամբ, Աստրիոյ Սանկտ Փյոլքըն քաղաքին մէջ գումարած Եպիսկոպոսաց Հաւաքը այսօր երեկոյեան աւարտեց իր աշխատանքները:

Ինչպէս Մայր Աթոռը սրբութիւն սրբոց համարող հայրորդներուն կողմէ կ'ակնկալուէր, Գերաշնորհ Սրբազանները, իրենց ուխտին և կոչումին հետ համահունչ յայտարարութեամբ մը հանդէս եկած են, որուն մէջ անոնք կը ցուցաբերէին իրենց համագամանքին յարիր՝ Սուրբ Էջմիածինի և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հանդէպ հաւատարմութեան ուխտի ու ծառայական կոչումի գիտակցութեամբ՝ յստակ և անընկուն կեցումով:

Ստորև կը հրապարակենք, արեւմտահայերէնի վերածուած նշեալ յայտարարութիւնը ամբողջութեամբ:

«Մենք՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան և Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութեան քսանհինգ եպիսկոպոսներս, գոհութիւն և փառք կը մատուցանենք երկնաւոր Տիրոջ, որ շնորհը պարգեւեց մեզ Մեծ Պառիկ շրջանի մեկնարկին աղօթական միութեամբ վերանորոգելու Իջման Սուրբ Մեղանին առջև կնքած եպիսկոպոսական մեր ուխտը, և հոգեւոր գաւառով զօրանալու մեր սրբազան կոչումին մէջ, ներկայ խոսկալոյ ժամանակներու առաւել նախանձախնդրութեամբ և պատասխանատուութեամբ շարունակելու արդիւնատու մեր առաքելութիւնը՝ ի խնդիր Հայաստանեայց Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցոյ պայծառութեան, աշխարհասփիռ հաւատացեալ մեր ժողովուրդին հաւատքի ամրապնդման և հոգեւոր կեանքի զօրացման:

Որդիական մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Նորին Սուրբ Օծուիւն Տէր Տէր Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որուն հայրական հրաւերով հայրենիքի մէջ և սփիւռքի մէջ ծառայող եպիսկոպոսներս համախմբուած ենք՝ միասնաբար խորհրդածելու Հայոց Եկեղեցոյ առջև ծառայած մարտահրաւերներուն շուրջ և լուծումներ գտնելու ամոնց յաղթահարման ուղիներով:

Խոր մտահոգութեամբ ու դատապարտութեամբ կ'արձանագրենք, որ քրեական անհիմն հետապնդումի պատճառով արգելափակուեցաւ Հայոց Հովապետին և մեր վեց եպիսկոպոս եղբայրներուն ելքը Հայաստանէն և մասնակցութիւնը Եկեղեցոյ կեանքին մէջ կարեւոր նշանակութիւն ունեցող այս պատկառելի Հաւաքին: Արհեստականօրէն ստեղծուած այս խոչընդոտին պատճառով մենք հարկադրուած էինք տեսակապի միջոցաւ ունկնդիր ըլլալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հայրապետական պատգամին: Սոյն Հաւաքին իրենց ուղերձները դրկած էին նաեւ Նուիրապետական մեր միւս Աթոռներուն գահակալները՝ Նորին Սուրբ Օծուիւն

Տէր Տէր Արամ Ա. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը, Երուսաղէմի Հայ Պատրիարք Նորին Ամենապատուութիւն Տէր Նորիան Արքեպիսկոպոս Մանուկեանը և Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք Նորին Ամենապատուութիւն Տէր Սահակ Արքեպիսկոպոս Մաշալեանը:

Եպիսկոպոսաց Հաւաքը իր եռօրեայ նիստերուն ընթացքին քննութեան առաւ օրակարգին մէջ ընդգրկուած հետեւեալ նիւթերը.

- «Եկեղեցոյ առաքելութիւնը արդի ժամանակաշրջանին և առկա մարտահրաւերները հայրենիքի և սփիւռքի մէջ» (գեկուցող՝ Տ. Յովնան Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեան),

- «Եկեղեցի-պետութիւն յարաբերութիւններուն ներկայ կացութիւնը և Եկեղեցոյ շուրջ ստեղծուած իրավիճակը Հայաստանի մէջ» (գեկուցող՝ Տ. Գրիգոր Եպիսկոպոս Խաչատրեան),

- «Եկեղեցոյ ինքնավարութեան պաշտպանութիւնը քաղաքական շահարկումներէն և ստեղծուած իրավիճակին յաղթահարման ուղիները» (գեկուցող՝ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեան):

Եղբայրական սիրոյ և փոխհասկացողութեան մթնոլորտին մէջ բովանդակալից, կառուցողական քննարկումներու արդիւնքով Եպիսկոպոսաց Հաւաքի մասնակիցներս վճռականօրէն կը վերահաստատենք մեր Սուրբ Եկեղեցոյ աւանդութեամբ ու բազմադարեան փորձառութեամբ նուիրագործուած կարգերն ու սկզբունքները հոգեփրկչական իր առաքելութեան, ինչպէս նաեւ համագային և հայրենական կեանքի առնչութեամբ, մասնաւորապէս արձանագրելով, որ.

ա. Սուրբ Թադէոսի և Սուրբ Բարդուղիմէոսի առաքելութեան քարոզչութեամբ հիմնուած Հայոց Եկեղեցոյ գլուխը Յիսուս Քրիստոս է (Եփես. Ա. 22): Տէրունահաստատ այս կառոյցը կը ղեկավարուի Սուրբ Գիրքով, Եկեղեցոյ վարդապետութեամբ ու կանոններով և առաքելական յաջորդականութեան սկզբունքով՝ Հայոց Հայրապետներուն հովուապետութեամբ: Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցոյ առաքելութիւնը հայրենիքի մէջ և սփիւռքի մէջ կը ներառէ ազգիս զաւակներուն հոգեւոր խնամքն ու քրիստոնէական դաստիարակութիւնը, ազգային և հոգեւոր ինքնութեան պահպանումը:

բ. Բազմադարեան իր պատմութեան հողովոյթներուն մէջ Հայոց Եկեղեցին, որպէս «կենդանի Աստուծոյ Եկեղեցի, սին և հաստատութիւն ճշմարտութեան» (Ա. Տիմ. Գ. 15), ժամանակի պահանջներուն համահունչ, ներքին բարեփոխութեամբ միշտ կենսունակ է պահած Քրիստոսի Աւետարանը քարոզելու և ժողովուրդը ղեկի փրկութիւն առաջնորդելու իր բուն առաքելութիւնը:

գ. Միաժամանակ Հայոց Եկեղեցին, որպէս համագային նշանակութեան հնագոյն հաստատութիւն, մշտապէս ջատագովն է եղած հայոց անկախ պետականութեան գոյութեան և առաւելագոյն չափով սատարած և այսօր եւս կը շարունակէ նպաստել անոր զօրացմանն ու առաջընթացին՝ անխախտ համոզումով, որ հայրենի պետութիւնն է պաշտպանն ու երաշխաւորը հայ ժողովուրդին յարատեւութեան և ազգային իղձերուն իրականացման: Այդ ճամբուն վրայ Հայոց Եկեղեցին երբեք չէ ծառայած և չի ծառայել օտար ուժերու կամ արտաքին շահերու, այլ իր հաւատարմութիւնն անսակարկ պահած է բացառապէս հայ ժողովուրդին, անոր պետականութեան և ազգային ինքնութեան պահպանութեան: Այս համաթեքստին մէջ եպիսկոպոսաց դասը խոր մտահոգութիւն կը յայտնէ եկեղեցի-պետութիւն յարաբերութիւններուն անցանկալի ներկայ կացութեան առնչութեամբ և վտանգաշատ այս իրադրութեան մէջ կոչ կ'ուղղէ ՀՀ իշխանութիւններուն.

- դադարեցնել Եկեղեցոյ հանդէպ հալածանքները և յարգել Եկեղեցոյ դարերով ամրագրուած ինքնիշխանութիւնն ու ինքնավարութիւնը՝ եկեղեցի-պետութիւն յարաբերութիւնները խարախելով փոխադարձ յարգանքի, իրաւասութիւններու յստակ տարանջատման և ազգային շահի առաջնահերթութեան վրայ):

- վերջ տալ կեղծ մեղադրանքներով ու զրպարտանքներով եկեղեցականներուն ու Ամենայն Հայոց Հայրապետին դէմ բռնաճնշումներուն, - ազատ արձակել բանտարկուած չորս սրբազան մեր եղբայրները, քահանան, ինչպէս նաեւ Եկեղեցոյ պաշտպանութեան կողմնակից հայրորդները,

ԼԻԲԱՆԱՆ

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԶԱՐԿԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՅՈՒՄԸ ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄ ԶԻ ՆՇԱՆԱԿԵՐ»

Մինչ Լիբանան կը տառապի տնտեսական լուրջ տագնապներով և կ'ակնկալէ որ նախարարաց խորհուրդը լուծում մը գտնէ այս առնչութեամբ,

յանկարծ անցեալ երկուշաբթի ՆԽ-ը որոշում կայացուց պենզիոնի գինը աւելցնել, փոխան դրական լուծումներու: Նոյն օրն իսկ հանրային փոխադրամիջոցներու վարորդներ փակեցին Պէյրութի մէջ Ռիմկի կամուրջը՝ առ ի բողոք կառավարութեան որդեգրած որոշումներուն:

Վերոնշեալ որոշումին կապակցութեամբ, Լիբանանահայ պետական երեսփոխանուի Փոլա Ե-

գուպեան իր կայքէջին վրայ կը գրէ.- Պետական հարկերու բարձրացումը բարեփոխում չի նշանակեր, այլ յուսահատ փորձ մը, խուսափելու ժողովուրդին հաշուոյն պատասխանատուութենէն: Փոխանակ վատնումի աղբիւրները հետապնդելու և ազդեցիկ մարդոց նկատմամբ հարկային արդարադատութիւն պարտադրելու, պետութիւնը կ'ընտրէ ամենահեշտ ճանապարհը՝ քաղաքացիներու գրպանները:

Ամերածելու է ոչ միայն մերժել աւելցած բեռը, այլև սկսիլ լուրջ գործընթաց մը, պետական հատուածը բարեփոխելու համար՝ այն վերակառուցելով, արդիականացնելով կառավարման գործընթացը, բարձրացնելով արտադրողականութիւնը և երաշխաւորելով աշխատողներու իրաւունքները այնպէս, որ պահպանուի ամոնց արժանապատուութիւնը և վերականգնուի հաստատութիւններու արդիւնաւետութիւնը:

Իրական բարեփոխումը կը սկսի անօրինական արտոնութիւններու վերացումէն և պետական եկամուտներու վերականգնումէն, վատնումի աղբիւրներէն, այլ ոչ թէ քաղաքացիներուն կուտակուած ձախողումներու արժէքը առաւել եւս ծանրաբեռնելով:

ԽՈՒՐԱԳՐԱԿԱՆ

Անկեղծորեն՝ Ժամանակն է Բանալու Փակագիծերը

ԱՐԴԵՕՔ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓԱԵԻՆԵԱՆԸ ՍԿԱԾ Է ԶԱՌԱՆՑԵԼ...

Կատարուածը այլևս շատ վտանգաւոր է: Արդեօ՞ք Վարչապետ Փաշինեանը սկսած է զառանցել... ուշադրութեամբ դիտենք երբ ան անհատաւորէն պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ Ս. Էջմիածնայ՝ փաստօրէն ամենահատատարիւմ պաշտպան բարերարները Մայր Աթոռ իր զանգեղով մէկտեղ կ'ուզեն Հայաստանէն դուրս բերել...:

Միս կողմէ, ինքզինքն աչ ու ծախ կանոններու եւ կանոնադրութեան հերոս եւ պաշտպան ներկայացնողը, հակառակ Եկեղեցոյ սահմանադրական կանոններուն, աւելի քան քառորդ դար, իր կենսակիցին հետ հանգիստ սրտով ապրելէ ետք, եւ իբրեւ արդիւնք՝ չորս զուակներու ալ հայր դառնալէ ետք՝ յանկարծ այսօր կ'որոշէ իր կենսակցութիւնը վերջապէս «օրինակացնել» եւ զոնէ ըստ պետական օրինի՝ «գազա-ով», (civil) պատկառութիւն կնքել: Այնչայտօրէն այս բողոքը որպէսզի նուազեցնէ իր եւ իր կենսակիցին հասցեագրուող տեղին, սակայն արդէն անյարմար խօսակցութիւնները, ինչպէս նաեւ արդարացնէ եկեղեցոյ մէջ իբրեւ թէ «Բարեկարգչական» իր այլապէս ալ անօրինական եւ անհեթեթ յաւակնութիւնը...:

Այս պահուն վստահաբար սոյն տողերը ընթերցողը տեղեակ է, թէ քանի մը օր առաջ վարչապետ Փաշինեանը աւելի քան քսանհինգ տարի, հակառակ իր «բարեկարգելու» ձգտած Եկեղեցոյ կանոններուն, եւ նոյնպէս ալ երկրին կանոններուն, իր կենսակիցին հետ չորս զուակներու հայր դառնալէ ետք՝ «քիչ մը ուշ», յանկարծ որոշեց, զոնէ ըստ պետական կանոնի՝ civil ամուսնանալ:

Ընթերցողը նոյնպէս, հաւանաբար սկանաւտեա եղած ըլլալու է, վերջերս խումբ մը քրթակիցներու տուած իր հարցազրոյցի ընթացքին, նորանոր զրպարտութիւններ չգտնելու փաստով ճարտաստ, այս անգամ, իբրեւ թէ հարց-պատասխաններու երկար շարքով մը, առանց վարանելու, իր այսպէս կոչուած «Վարչապետի հանգամանքով», ուզեց պաշտօնապէս քրթակիցները համոզել, թէ այն հանրաժանօք սփիւռքահայ մեծամասնութիւնները, որոնք այս օրերուն կոչելով հանդէս կու գան ի պաշտպանութիւն մեր երկհազարամեայ Հայաստանեայց Եկեղեցոյն, Մայր Աթոռին եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին, ինք իբր լաւ տեղեկացուած, թէ անոնց բուն նպատակը եւ ստոր ծրագիրը, «Ս. Էջմիածինը իր զանգեղով հանդերձ, դուրս բերել է Հայաստանէն եւ տանիլ անորոշ օտար քաղաք մը՝ Վիեննա, Մոսկուա, եւ ով գիտէ տակալին ուր»...:

Բնականաբար, երբ վարչապետ Փաշինեան, ըստ երեւոյթին ուրիշ երբ չունենալով հանդերձ, ստիպուի այս մակարդակի իջնել եւ այսքան բացայայտ սուտ մը, հրապարակաւ արտասանել, զայն ծածկել փորձելով դէմքին վրայ դրած կեղծ ժպիտով ու քմծիծաղով, ողջմիտ ու տրամաբանող հայրողիներուն համար այլ բացատրութիւն չի մնար, բացի եզրակացնելէ, թէ տուեալ անձը մտահոգի հոգեկան անհաւասարակչիւ վիճակի մը մէջ կը գտնուի (նկատի ունենալով նաեւ աւելի քան 25 տարի ետք յանկարծ առնուած՝ զոնէ պետականօրէն օրինապէս ամուսնանալու իր խիստ «յապաղած» որոշումը) եւ կամ ալ ան այնքան ծանր ճնշումներու տակ կը գտնուի իր թուրք եւ ազերի հովանաւորներուն կողմէ, որ չի վարանիր նոյնիսկ այսքան բացայայտօրէն ծիծաղելի սուտ մը յօրինել:

Իր այս սուտով, ան չի վարանիր նաեւ, նոյնիսկ յանձն առնելու այն փոքր թիւով հայերու կողմէ իր անձին նկատմամբ որպէս վարչապետ ունեցած՝ քաղաքավար յարգանքը կորսնցնելու վտանգը:

Յաւալին սակայն այն է, որ քիչ մը ամէն տեղ կ'ապրինք ապատեղեկատուական այնպիսի ահաւոր մթնոլորտի մէջ, ուր բացառուած չէ, թէ տակալին կը

գտնուին հաւատացողներ, որ նոյնիսկ երբ Փաշինեան ըսէ, թէ «յայտնուած է չորրորտանի աւանակ մը որ երկու բեւերով կը թռչի...»:

Իսկապէս ալ կրկնակի ցաւալի երեւոյթը այն է, որ արդէն իսկ առանց ուշանալու, սկսած են յայտնուիլ, «դատադրութեան տեսութեան» ռահվիրաներ, որոնք չեն բացառեր այն վարկածը, թէ «Փաշինեան հաւանաբար ունի ԱՄՆ-ի գաղտնի արձանագրութիւնները, որոնք կ'ապացուցեն Ս. Էջմիածինը «փախցնելու» այս մտադրութիւնը»:

Ափսոս սակայն, որ այս կատարուածը պարզապէս «գուարճալի» փոքր պատահար մը չէ երբեք: Շատ մեծ ցաւ է գիտակից որեւէ հայու մը համար, այսպիսի գերտազնապալին օրերուն, տեսնել Հայաստանի Վարչապետի հանգամանքը ունեցող անձ մը, որ պատրաստ է հրապարակաւ այս աստիճանի խոշոր ցնդաբանութիւն եւ ստախոսութիւն մը կատարելով, կարենայ այսքան նուաստանալ:

Արդարեւ պէտք է ենթադրել, թէ Փաշինեան չ'անդրադառնար, որ այսքան խղճալիօրէն ծիծաղելի սուտ մը պաշտօնապէս կատարող վարչապետի մը այլ յայտարարութիւնը կամ «հաւաստիացումը», այլևս որեւէ իմաստ կամ արժէք կրնայ ներկայացնել, բանիմաց որեւէ հայու մը մօտ:

Ինչ կը վերաբերի օտարներուն, այն ինչ որ մեզի՝ հայերու ծիծաղելի եւ կամ խորքին մէջ՝ մահացու մեղք կը նկատուի, անոնց համար բողոքովին անտարբեր կը թողու, այնքան ժամանակ որ Փաշինեան իրենց ձեռքին մէջ կամակատար խամաճիկ մըն է, որ հաւատարմութեամբ կը կատարէ իրենց պատուէրները:

Թուրքը եւ ազերին արդէն յաջողած են, մեր սուրբ Արարատը եւ մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու արդար դատը՝ Յեղասպանութիւնը, այնքան հեշտութեամբ սրբիւ տալ Հայաստանի պաշտօնական արձանագրութիւններէն, խօստյոթն է օրակարգէն, հինս ալ ոգի ի բոհն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցոյ դարձաւոր կառոյցը խեղճացնելու ճամբուն վրայ են, շնորհիւ նոյն Փաշինեանին: Իր հերքին, Ամերիկան, գրեթէ յաջողուցած է որպէս գերտէրութիւն՝ նոր եւ խոր ճեղք մը ստեղծել իր մրցակից Ռուսաստանի հարաւարեմտեան սահմաններուն վրայ:

Եթէ այսպիսի մեծ «փրագործումներ» այսքան դիւրութեամբ ուրիշ որեւէ արարած մըն ալ «նուիրէ» այդ երկիրներուն, անշուշտ թէ անոնք «խաղաղութիւն» կը խոստանան այդ շրջանին մէջ, որպէսզի չ'հասնուին իրենց համար այսքան նպատար սպասարկուի մը աշխատանքը...:

Մեծ խաղացողներէն, ի վերջոյ որո՞նք կը հետաքրքրէ Արարատը, Յեղասպանութիւնը, կամ Հայաստանեայց Եկեղեցիին կառոյցը եւ այսպէս կոչուած բարեկարգութիւնը: Օտարին համար մենք՝ հայ կոչեցեալ խեղճերս, կարճ ժամանակ մը կը պոռչուանք եւ ապա...: Մէկ կողմէ Հայաստանի մէջ, որ այս ընթացքով շուտով կրնայ վերածուիլ՝ Արեւմտեան Ատրպէյճանի, հայրենաբնակ հայերու յոյժ կարեւոր խաւ մը, զբաղած է կերուխումով, եւ Հայրենիքին կենացը՝ անպագոռոգ բաժակաճառեր արտասանելով: Միս կողմէ, ինչ կը վերաբերի Սփիւռքին, երբ Յեղասպանութեան յաջորդող երրորդ սերունդն ալ հեռանայ երկրային իր կեանքէն, եւ երթայ դէպի յաւերժութիւն, հոն ալ այլևս բացարձակ լռութիւն եւ հանդարտութիւն պիտի տիրէ:

Կարճ խօսքով, ահաւասիկ, թէ ի՞նչ կ'արժէ ամէն գնով խաղաղութիւնը...: Այդ խաղաղութիւն եւ մահացու լռութիւն՝ Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի, շնորհիւ ՚իկոյ Փաշինեանին եւ իր գործակիցներուն...:

Անօք, հազար ամօք բողոքիս, եթէ բողոքը որ մեր վերջը այս ըլլայ:

«ՊԱՅՔԱՐ» շաբաթաթերթ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ ՅԱԲԷԸ ՅԱՆՂԵՍ ԵԿԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

(Շարունակուած Ա. Էջն)

– գործել բացառապէս ՀՀ Սահմանադրութեամբ, օրէնսդրութեամբ եւ միջազգային օրէնքներով ու հաւատարիմ մնալ հռչակուած ժողովրդավարական սկզբունքներուն՝ երաշխաւորելով երկրին մէջ խղճի, կրօնի եւ դաւանանքի ազատութիւնը, պառակտումի փոխարէն ապահովելով հասարակական համերաշխութիւն,

– առկա հարցերը եւ հակասութիւնները փարատել երկխօսութեան ոգիով, առանց նախապայմաններու՝ զերծ մնալով անհեռանկար վերջնագրային խօսքէ:

Եպիսկոպոսաց Հաւաքին մասնակիցներս միաժամանակ կը յանձնարարենք խտրութեալ ու սքրեազաններուն՝

– գործել Սուրբ Էջմիածինի եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հանդէպ հաւատարմութեան ուխտի ու ծառայական կոչումի գիտակցութեամբ,

– ներեկեղեցական կեանքին առընչուող հարցերը քննարկել եւ լուծել բացառապէս Եկեղեցոյ լիազօր մարմիններուն մէջ,

– ձեռնպահ մնալ հակակառնական արարքներէ, մասնատող քայլերէ եւ անջատողական դրսեւորումներէ, որոնք կը սպառնան առաջացրնել հերձուած՝ տկարացնելով Եկեղեցոյ առաքելութիւնը մեր հաւատացեալ ժողովուրդին կեանքին մէջ: Այս շրջագծում Սուրբ Պատարագներուն Վեհափառ Հայրապետին անուան յիշատակութեան հատուածի բացթողումը որեւէ հիմնաւորումով

եկեղեցաբանօրէն անընդունելի է եւ ուղղակի հարուած Սուրբ Էջմիածինի միաբանութեան եւ Հայոց Եկեղեցոյ միասնութեան:

Անընդունելի նկատելով արտաքին պարտադրանքի ներքեւ բարենորոգման որեւէ շարժում՝ հրամայական անհրաժեշտութիւն կը նկատենք Հայ Եկեղեցոյ առջեւ ծառայած մարտահրաւերներու յաղթահարման եւ բարեկարգութեան աշխատանքները իրականացնել միայն եպիսկոպոսաց Հաւաքին եւ եկեղեցական կանոնական բարձրագոյն մարմիններուն մէջ:

Հայ Եկեղեցոյ եպիսկոպոսներ կը վերահաստատենք մեր հաւատարմութիւնը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինին եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ որպէս տեսանելի խորհրդանիշ եւ երաշխիք Եկեղեցոյ միութեան, հաշտութեան ու համերաշխութեան, քանզի «Աստուած խոշորութեան Աստուած չէ, այլ խաղաղութեան» (Ա Կորնթ. ԺԳ՝ 33):

Օրինութեամբ Հայոց Հովուապետին՝ յանձնառու ենք եպիսկոպոսաց ժողովի պարբերական գումարումով նպաստել Եկեղեցոյ առջեւ ծառայած մարտահրաւերներու քննութեան ու յաղթահարման, մեր ժողովուրդին կեանքին մէջ մեր հոգեւոր սպասարկութեան առաւել գորացման:

Մեր յանձնարարութիւնն է մեր Սուրբ Եկեղեցոյ ուխտապահ հոգեւոր դասին՝ անասան մնալ իրենց կոչումին եւ ծառայութեան մէջ՝ «օրինակ ըլլալով հաւատացեալներուն՝

խօսքով, վարմունքով, սիրով, հաւատքով, մաքրութեամբ» (Ա Տիմ. Գ՝ 12):

Եկեղեցին պէտք է անշեղօրէն շարունակել իր սրբազան առաքելութիւնը՝ անկախ արտաքին ճնշումներէն՝ հաւատարիմ մնալով Սուրբ Աւետարանին եւ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցոյ ուղղափառ վարդապետութեան:

Այս առիթով կոչ կ'ուղղենք նաեւ հաւատացեալ մեր ժողովուրդին, որպէս Բրիտանոսով «մէկ մարմին եւ մէկ հոգի» (Եփես. Գ՝ 4), հաւատարիմ ու համախումբ մնալու Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցոյ շուրջ եւ աղօթակցութեամբ ու նուիրումութեամբ, բարի գործերով շնչնելու եւ պայծառացնելու ազգային ու հոգեւոր մեր անդատանքները:

Խորապէս մտահոգուած ըլլալով Պաքուի մէջ Արցախի ղեկավարութեան հանդէպ իրականացուած կեղծ դատավարութեամբ եւ անօրինական վճիռներով՝ մեր կոչը կ'ուղղենք միջազգային հանրութեան եւ Բոյր Եկեղեցիներուն՝ շարունակելու ջանքեր ներդնել պատանդառուած հայորդիներուն շուտափոյթ ազատ արձակման ուղղութեամբ:

Ի խորոց սրտի մեր աղօթքն է, որ Բարին Աստուած, բարեխօսութեամբ Ս. Աստուածածինին եւ ամենայն սրբոց, անասան եւ անվորով պահէ եւ պահպանէ մեր Սուրբ Եկեղեցին, զօրացնէ հայոց անկախ պետականութիւնը, խաղաղութեան եւ բարօրութեան

մէջ առաջնորդէ կեանքը աշխարհապիլոս հայոց ազգին: Կը խնդրենք, որ Տէրը խաղաղութիւն պարգեւէ համայն աշխարհի, բոլոր ազգերուն ու ժողովուրդներուն:

«Վերջապէս, եղբայրք, ուրախ եղէք, կատարեալ եղէք, մխիթարուեցէք, միաբան եղէք եւ խաղաղութիւն արեք. եւ սիրոյ ու խաղաղութեան Աստուածը ձեզի հետ ըլլայ» (Բ Կոր. ԺԳ՝ 11):

- S. Խաժակ Արքեպս. Պարսամեան
- S. Յովնան Արքեպս. Տէրախեան
- S. Վիգէն Արքեպս. Ալքազեան
- S. Արամ Արքեպս. Աբէշեան
- S. Երաս Արքեպս. Ներսիսեան
- S. Աշոտ Եպս. Մնացականեան
- S. Արմաշ Եպս. Նալպանտեան
- S. Արարատ Եպս. Գալթագեան
- S. Մարկոս Եպս. Յովհաննիսեան
- S. Յովակիմ Եպս. Մանուկեան
- S. Տաքե Եպս. Յակոբեան
- S. Նարեկ Եպս. Պերպերեան
- S. Արգաթ Եպս. Յովակիմեան
- S. Սերովբէ Եպս. Իսախանեան
- S. Դանիէլ Եպս. Ֆրնտրզեան
- S. Տիրան Եպս. Պետրոսեան
- S. Օշական Եպս. Կիլիկիեան
- S. Թէոդորոս Եպս. Ջաքարեան
- S. Մեսրոպ Եպս. Պարսամեան
- S. Կորին Եպս. Պաղտասարեան
- S. Կիրակոս Եպս. Դաւթեան
- S. Առնէ Եպս. Շահենեան
- S. Գրիգոր Եպս. Խաչատրեան
- S. Պարթե Եպս. Բարսեղեան
- S. Խորեն Եպս. Առաքելեան

ԱՄՆ ՓՈԽՆԱԿԱԳԱՆ ԺԵՅ ՏԻ ՎԵՆՍԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՅԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

Չասել ճշմարտությունը, նշանակում է ոսկին հողի մեջ քաղել Եվազր Պոնտագի

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՊԳՂ, փրոֆեսոր

Յանուն ապագայի պիտի պայքարես, պիտի սոված էլ մնաս, անքուն էլ մնաս, ծով արցունքներ ու հիասթափություններ յաղթահարես, բայց ոչ մի պարագայում ետ քայլ չանես: Ապագայի արժանող մեր Սիրուն է, ու եթե այն չարությունք է լցուած՝ ապագան կը մահանայ թոյնից:

Երգիծակար՝ Թորոյի, յատուկ «Պայքար»ի

Գաղտնիք չէ, որ այսօր աշխարհի ամենահզոր տերությունն Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներն է: Ուստի պատահական չէ, որ ԱՄՆ Գոնկրէսի նախկին նախագահ Նենսի Փելոսիի 2022 թ. սեպտեմբերին Հայաստան այցից յետոյ, օրերս այդ գերիզոր տերութեան թիւ երկու պաշտօնէայի աննախադէպ այցը բունքն քննարկումների առարկայ է դարձել մեզանում՝ կրկին բունքն ոգետրութիւն առաջացնելով հայ հասարակական-քաղաքական շրջանակներում: Կարծում են՝ Վենսի այցը չպէտք է ոչ թերագնահատել, ոչ էլ գերագնահատել: Ընդամենը պէտք է ճիշդ հասկանալ քաղաքականութեան նրբութիւնները եւ ԱՄՆ-ի շահերը: Ի դէպ, Թրամփի երկրորդ վարչակազմի օրօք է ԱՄՆ-ն աւելի մօտ, քան երբեք է՝ Հարաւային Կովկասում հասնելու նրան, ինչին բոլոր վարչակազմերը ձգտել են շուրջ 30 տարի. այն է՝ հաստատել տարածաշրջանում, գրկելով Ռուսաստանին իր ազդեցութեան գոտուց: Դա չյաջողուեց Պուշ-կրտսերի վարչակազմին Վրաստանի գործօնի կիրառմամբ, բայց հաւանական է, որ այսօր դա կարող է ստացուել Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի օգնութեամբ: Այս առումով մի քանի կարեւոր նկատառում. 1. ԱՄՆ-ը Հայաստանում ներդրումներ չի անելու, այլ թոյլ է տալու ամերիկեան ընկերութիւններին Հայաստանին վաճառել մի քանի միլիարդ տոլար արժուութեամբ ամերիկեան տեխնոլոգիաներ եւ ապրանքներ: Իրականում հիմա հենց Թրամփի վարչակազմն է, որ աշխարհից ներդրումներ է բերում ԱՄՆ՝ տարբեր պետութիւնների վաճառելով ամերիկեան ապրանքներ, զենքեր եւ տեխնոլոգիաներ: 2. Վենսը չի աջակցում Հայաստանին կամ Ատրպէյճանին. նա առաջ է մղում իր պետութեան աշխարհաքաղաքական շահերը Կեդրոնական Ասիայից մինչեւ Եւրոպա, որոնց մի մասը անցնում է TRIPP-ով: Սա նորմալ երեւոյթ է: 3. Նա նաեւ չի աջակցում Փաշինեանին, այլ աջակցում է նրան, ով կը սպասարկի այն օրակարգը, որը ձեռնտու է ԱՄՆ-ին, եւ սա նոյնպէս նորմալ երեւոյթ է: 4. Հայաստանն ու Ատրպէյճանը ԱՄՆ-ի համար փոխգործակցութեան տեսանկիւնից գտնուում են նոյն հարթութեան վրայ: Սակայն Ատրպէյճանի կարեւորութիւնն աւելի մեծ է՝ հաշուի առնելով տասնեակ գործօններ: 5. ԱՄՆ կառավարութիւնը ներդրումներ չի անում. այլ «կանաչ լոյս» է վառում ներդրումների համար եւ տալիս համապատասխան թոյլտրութիւններ տեխնոլոգիաների արտահանման համար: Նոյնը արուել է Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի համար: Իսկ թէ ով որքան կը կարողանայ օգտուել դրանից, կախում է այդ երկրի իշխանութիւնների ունակութիւններից: 6. Գերիների հարցում Վենսի հարցը բարձրացնելու առումով յայտարարութիւնը, փաստօրէն մնաց զուտ խօսքի մակարդակում, եւ սա ցուալի է ԱՄՆ յաջորդ նախագահի հիմնական թեկնածուի համար: 7. Տեսնել են տալիս նաեւ, որ Ատրպէյճանին վաճառող անվտանգային եւ հետախուզական սարքաւորումները Հայաստանի դէմ չեն, այլ ուղղուած են Իրանի հետ ծովային/ցամաքային սահմանի պաշտպանութեանը:

ԱՄՆ փոխնախագահ Վենսի եւ նրա տիկնոջ այցելութիւնը Մեծ եղեռնի զոհերի յուշահամալիր, յարգանքի տուրք էր ուղղուած համայն հայութեան: Սա շատ կարեւոր էր եւ արժանի է մեծ երախտագիտութեան խօսքերի: Յիշենք, որ Թուրքիան ժխտում է ցեղասպանութեան փաստը, չմոռանանք նաեւ, որ նա ԱՄՆ նաբոյական դաշնակիցն է եւ կարեւոր դերակատարում ունի: Այցը նաեւ բարոյաքաղաքական աջակցութիւն է մեզ համար: Ինչ վերաբերում է ցեղասպանութեան մասին թուրք ջնջելուն, ապա սա շատ անլուրջ քայլ է եւ Վենսի թիմի բացթողումը: Միայն էր նաեւ Վենսի կողմից Հայաստանի ընտրութիւններին ընդհանրապէս անդրադառնալը: Վերջիվերջոյ վերջին տասնամեակում ամերիկեան թիւ մէկ քաղաքական թեման եղել է ընտրութիւններին Ռուսաստանի կամ այլ պետութեան կողմից միջամտութեան անթոյլատրելիութիւնը:

Վենսի այցի վերաբերեալ ծաւալուած բունքն քննարկումների արդիւնքում հնչում են տարբեր, երբեմն միմեանց հակասող տեսակետներ: Հանրային քաղաքական դաշտում բախում են երկու իրարամերժ դիրքորոշումներ՝

- 1. Իշխանութեան հիմնական թեզիսներն են. ա) ԱՄՆ-ի հետ ռազմավարական համագործակցութիւնը տարածաշրջանում խաղաղութեան երաշխիքն է, բ) TRIPP-ի իրականացումը վերջ է դնում

Հայաստանի շրջափակմանը, գ) Հայաստանում բացում են դռները 9 մլրդ. տոլար ներդրումների համար դ) Հայաստանը ստանում է անվտանգային երաշխիքներ, է) նոր հնարաւորութիւններ են ստեղծում միջուկային էներգետիկայի զարգացման համար, զ) իշխանութեան դիւանագիտութեան յարթանակն է սա, կամ այլ կերպ ասած ծրագրաւորուած եւ հաշուեկշռուող արտաքին քաղաքականութեան նուաճումը, է) առաջիկայ 99 տարում Հայաստանի պետականութեան գոյութիւնն ապահովուած է եւ այլն:

Ընդդիմութիւնը հակադարձում է. ա) ԱՄՆ տարածաշրջանում ռազմական ներկայութիւն չունի եւ ռազմավարական համագործակցութիւնը կայ եւ կը մնայ թղթի վրայ, բ) Թրամփի ուղին դա ըստ էութեան Չանգեզուրի արտատարածքային միջանցքն է, ըստ Ատրպէյճանի եւ Թուրքիայի պաշտօնական դիրքորոշման եւ փաստացիօրէն դա այդպէս է: Բաց սահմաններ մնում են միայն Վրաստանի եւ Իրանի հետ, գ) խօսքը գնում է ոչ թէ ներդրումների այլ 9 մլրդ տոլարի գնումների մասին, որը Հայաստանը երբեք չի ունենայ, դ) անվտանգութիւնը պատերազմի հնարաւորութեան բացառումն է: Պատերազմի վտանգը գալիս է Ատրպէյճանից, որի յարձակողական եւ հայկական պետութեան նկատմամբ ժխտողական վերաբերմունքը եւ պահանջները պահպանում են, խաղաղութեան պայմանագիրը չի կնքուել, է) Մոդուլային ատոմակայանները փորձարկուած չեն, դրանց արդիւնաւետութիւնը ապացուցուած չէ եւ չի համապատասխանում ՀՀ էներգետիկ պահանջներին, զ) ոչ թէ արտաքին քաղաքականութեան ծրագրաւորում այլ խառնաշփոթ, երբ մնալով ԱՊՀ, ՀԱՊԿ եւ ԵՏՄ կառոյցներում համագործակցութեան եւ գնում դրանց հետ կոշտ ռազմաքաղաքական եւ տնտեսական բախման մէջ գտնուող ԱՄՆ-ի եւ ԵՄ-ի հետ, է) տնտեսական եւ կոմունիկացիոն ծրագրերը պատմութեան մէջ երբեք պետականութեան գոյութեան երաշխիքներ չեն եղել եւ այլն:

Աւտածն, ի հարկէ, միանշանակ ու ամբողջական չէ, քանզի բազմաթիւ մութ ծայքեր կան այս հարցում, որոնք լայն հասարակութեան համար անհասանելի են: Ուղղակի փորձեցինք հնարաւորինս առանձնացնել իշխանութեան փաստարկներն ու ընդդիմութեան հակափաստարկները: Գիտեմ նաեւ, որ այստեսակ քննարկումներին մասնակցելու համար պահանջուում է շատ նեղ դիւանագիտական եւ յատուկ տեղեկատուութեան տիրապետում, իսկ ինչպէս փորձագէտներն ու վերլուծաբաններն առայժմ չունեն դա, այնպէս էլ մենք: Այնպէս որ, թէ իրականում ինչ ստուերային պայմանաւորութիւններ կան, ցոյց կը տան ապագայ իրադարձութիւնները: Բայց կայ երկու իրողութիւն, որոնցով պայմանաւորուած են այս գործընթացների զարգացումները, դրանց տապալումն ու իրականացումը: Աշխարհի վերաբաժանումը ազդեցութեան եւ շահերի գոտիների դեռես աւարտուած չէ: ԱՄՆ երկու հիմնական հակառակորդները՝ Ռուսաստանը եւ Իրանը, մասամբ նաեւ Չինաստանը ամերիկեան ազդեցութեան սահմանների ընդլայնումը համարում են սպառնալիք: Վրաստանը եւս ոգետրուած չէ, որովհետեւ թուլանում են նրա կոմունիկացիոն հնարաւորութիւնները եւ կայ նաեւ Արեւմտաքի հետ յստակ ընդգծուած յարաբերութիւնների ստեղծում: Եւ վերջում, երբ գալիս է պատերազմի եւ հաշուեյարդարի, հակառակորդին անպատիժ խփելու եւ վնասելու հնարաւորութիւնը, թղթի վրայ գրուած տեքստերը կորցնում են իրենց նշանակութիւնը:

Աւելացնեն նաեւ, որ Հայաստանից յետոյ ԱՄՆ փոխնախագահը հիւրընկալուեց Ատրպէյճանում եւ այցելեց շեհիդների (նահատակների) պուրակ եւ ծաղկեպսակ դրեց, գրառում կատարեց X (twitter) սոցիալական ցանցում եւ չջնջեց, իսկ մեր միլիոնաւոր անմեղ զոհերի՝ Եղեռնի յուշարձանին ծաղկեփունջն ընդամենը իբր թէ խոնարհել եւ գրառում անելուց յետոյ ջնջել: Սա է արեւմտեան երկերեսանիւթիւնը, որ միշտ եղել է: Իսկ մենք մի ժպիտից թուլանում ենք ու պատրաստուում արուելու:

Վերջում ցանկանում են ընդգծել, որ մենք քաղաքականապէս եւ աշխարհում մեր տեղը կ'ունենանք, երբ մեր մնամիտ «նախ», պարզունակ պատկերացումները մի կողմ դնենք եւ իսկապէս զբաղուենք քաղաքականութեամբ, հասկանանք՝ աշխարհը ոնց է կառուցուած, եւ ինչ պէտք է անենք մենք որպէս անկախ պետութիւն: Այնպէս որ, ԱՄՆ փոխնախագահի Հայաստան եւ Ատրպէյճան այցելութեան «արդիւնքներով» մենք աւելի մտահոգութիւնների քան ձեռքբերումների ակնատեսն ենք: Բաձձուն յիշեցի. «...Մեզանում կան մի տեսակ կարճատեսներ-դժբախտաբար նրանց թիւը փոքր չէ, որոնք երեւակայում են, թէ հայի ապագան օտար տեղերում է, թէ հայի գոյութիւնը կապուած է ամենահզոր կառավարութեան գոյութեան հետ...»

25.02.2026, Երեւան

Խմբագրութեան համակարգող՝	Դոկտ. Արշաիր Կեօնճեան (Մոնթրէալ)
Գործադիր խմբագիր՝	Յակոբ Վարդիվառեան (Նիւ Ճըրզի)
Խմբագրական Կազմ	
Յակոբ Աւետիքեան	(Երեւան)
Պայծիկ Գալայճեան	(Պէյրուս)
Զաւէն Գրիգորեան	(Սթեմբ)
Վաչէ Սեմերճեան	(Լոս Անճելըս)
Յացէ	
Baikar Association Inc. 755 Mt. Auburn Street Watertown, MA 02472 U.S.A. Website: www.baikarweekly.com E-mail: baikarweekly@gmail.com Tel: 1-201-406-9771 Fax: 1-201-661-8722	

Մեզի Բարեկամ Կազմակերպությունները ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍԿԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

ՅԱԿՈՐ ՎԱՐՊԻՎԱՌՆԱՆ

27 Մայիս 1916-ին, ազգային առաջնորդություն տուող ամերիկահայերու փոքր խումբ մը, Ֆիլատելֆիոյ Պիկնիքմ Տան խորանին առջև ուխտեցին իրենց ազգային ծառայությունը մատուցել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ու ազգին: Հոն, այդ պահուն ծնունդ առաւ Վարդանանց Ասպետներու Եղբայրակցութիւնը (ՎԱ): Ան ծնունդն էր հայ ժողովուրդի օրուան ասպրումներուն Յեղասպանութենէն անմիջապէս ետք: Ան բողոք մըն էր ընդդէմ բուրբերու, որոնք անարդար կերպով գործադրեցին Մեծ Եղեռնը իրենց հայրենիքին մէջ ասպրող փոքրամասնութեան՝ հայ ժողովուրդին նկատմամբ:

Դժբախտաբար քաղաքակիրթ աշխարհը մնաց լուռ այս ծրագրաւորուած եղելութեան նկատմամբ ու հայ ժողովուրդը մնաց առանձինն պայքարելու իր ճակատագրին համար: Անշուշտ Միացեալ Նահանգներու մէջ, օրը-օրին մեր հայրենակիցները ապրեցան այն ահաւոր վիշտը լսելով իրենց հարազատներուն տխուր վիճակը երկրին մէջ: Այլեւս ժամանակը եկած էր ՎԱ-ին ծնունդ տուող համբուրելի ազգայիններուն համար, որ ճակատագիրը մեր ազգային հարցին կը մնար նոյնիմբն հայ ժողովուրդին ձեռքերուն մէջ:

Հայկակ Քինյ. Խաղոյեան խորհրդակցելով Բարգէն Եպս. Կիլեսերեանի եւ այլ ազգային ծանօթ դէմքերու հետ, կը յանգի այն եզրակացութեան, որ ժամանակը հասած է մէկտեղելու ցրուած հայութիւնը կազմակերպութեան մը շուրջ, որ պիտի կարենար տալ վերածնունդ՝ հայկական ինքնակազմ կեանքին:

Համոզուած այս վեհ գաղափարներուն, վերջապէս 28 Փետրուար, 1916-ին տեղի կ'ունենայ խորհրդակցական հանդիպում մը Ուստըրի Կարապետ Քինյ. Մանաւեանի ընկալարանին մէջ, որ անկէկա կը գտնուին Եղբայրակցութեան հիմնադիր անդամները՝ Բարգէն Եպս. Կիլեսերեան, Վեր. Հայկակ Խաղոյեան, Վեր. Խաչատուր Պեննէեան, Վեր. Անդրանիկ Ա. Պետիկեան, Սիիրան Գալայճեան, Փրոֆ. Մարտիրոս Անանիկեան (ռամկավար), Փրոֆ. Յարութիւն Տատուրեան, Փրոֆ. Վահան Պապասինեան, Գարեգին Մ. Կիրակոսեան, Կարապետ Փուշման եւ Նազարէթ Կիւմիշկերտեան:

Գտները Վարդանանցի անդամուհիներ ժողովի ասարտին

Ժողովը լրջօրէն կը քննարկէ անհրաժեշտ եւ գլխաւոր հեռանկարները մնան կազմակերպութեան մը հիմնադրութեան համար: Խորհրդաւոր այս Եղբայրակցութեան Վարդանանց Ասպետներու հեռանկարային գլխաւոր աշխատանքի դաշտը պիտի կայանար պահպանումը ազգային արժէքներու եւ ասանդութեանց, այսինքն՝ հայերէն լեզուի, մշակոյթի եւ գրականութեան: Որոշում կ'առնուի ստեղծել յատուկ յանձնախումբ մը, որ պիտի միտի ամուր հիմներու վրայ դնելու նորաստեղծ կազմակերպութիւնը ուսումնասիրելով մանօրինակ այլ օտար եղբայրակցական կազմակերպութիւններու օրինակով: Բարգէն Սրբազան յանձն կ'առնէ գլխաւորելու յանձնախումբը եւ շուտով պատրաստելու նախնական ծրագիր-կանոնագիր մը:

27 Մայիս, 1916-ին, հիմնադիր 12 անդամները կը հաւաքուին Պիկնիքմ Տան մէջ շրջապատելով ՌԱԿ-ի մնայուն եւ ջերմ բարեկամին՝ Բարգէն Եպս. Կիլեսերեանին, ու Ֆիլատելֆիան կը դարձնեն ծննդավայրը Վարդանանց Ասպետներու Եղբայրակցութեան: Այնուհետեւ հիմնադիր անդամներուն կը միանան Հայկ Քինյ. Ատատուրեան, Մարտիրոս Քինյ. Պաղտասարեան, Տոքթ. Անդրանիկ Այվազեան, ռամկավար ծանօթ գործիչ Տիրատուր Տիքիճեան, Տոքթ. Տիգրան Քեպապեան, Տոքթ. Կարապետ Գալուստեան եւ Սիիրան Գարակէօզեան:

Այսպիսով այս նոր կազմակերպութիւնը կ'ընտրէ իր աւագ Դիւանը հետեւեալ կազմով. Հայկակ Քինյ. Խաղոյեան՝ Աւագ Սպարապետ, Գալայճեան քահանայ՝ Աւագ Դեր Սպարապետ, Բարգէն Եպս. Կիլեսերեան՝ Աւագ Երէց, եւ անդամներ՝ Հայկ Քինյ. Ատատուրեան, Կարապետ Քինյ. Մանաւեան,

Խաչատուր Քինյ. Պեննէեան, Փրոֆ. Տատուրեան, Տոքթ. Տիգրան Քեպապեան, Տոքթ. Կարապետ Գալուստեան: Առաջին Աւագ Դիւանը կը պաշտօնավարէ երեք յաջորդական տարի: Արդէն շուտով կը կազմուին հայաշատ կեդրոններու մէջ դահլիճներ, ինչպէս՝ առաջինը՝ Պոստոն, այնուհետեւ՝ Ուստըր, Նիւ Եորք, Ֆիլատելֆիա, Թրոյ, Շիքակօ, Նիւ Հէյվըն, Ուաշինկթըն Տի Սի, Ֆրէզնօ եւ Լոս Անճելէս:

Ամուր հիմներու վրայ դնելու համար եղբայրակցութիւնը, Աւագ Դիւանը կը ստեղծէ կիսազինուորական կարգ ու սարգ եւ ապա կը կատարէ պաշտօններու դասաւորում: Նոր դիւանը կը գծէ Եղբայրակցութեան ընդհանուր ծրագիր եւ կանոնագիրը: 1919-ին Նիւ Եորքի մէջ կը գումարուի ՎԱ-ի անդրանիկ պատգամաւորական ժողովը՝ Աւագ Դահլիճը, որ կանոնական զանազան փոփոխութիւններէ ետք, ի վերջոյ 1931-ին կ'որոշեցրէ ներկայ գերագոյն մարմնին՝ Աւագ Դիւանին կառոյցը: Անգլերէն լեզուով նաեւ 1942-ին լոյս կը տեսնէ կազմակերպութեան կանոնագիրը, որ իր կարգին փոփոխութեանց կ'ենթարկուի 1956-ին եւ 1966-ին:

Շուտով տարածուն ընդունելութիւն կը գտնէ եղբայրակցութիւնը ամերիկահայ կեանքին ներս: 1944-ի Աւագ Դահլիճը կ'որոշեցրէ Եղբայրակցութեան հետեւեալ ծրագիրները.

- ա. Օգտակար ըլլալ ամերիկահայ նոր սերունդին ազգային մշակոյթի ու հայ հաւատքին ամրապնդման.
- բ. Պատրաստել մշակոյթի գործիչներ,
- գ. Օգտակար ըլլալ մեր եկեղեցիներուն հոգեւոր եւ ուսումնական դաստիարակութեան,

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շրջապատուած անդամներով

դ. Օգտակար ըլլալ յետ Համաշխարհային Երկրորդ Պատերազմի հայ զինուորներուն ու բանակի ծառայողներուն: Այս նպատակներուն համար նուիրահաւաքի արշաւ մը սկիզբ կ'առնէ ու կը գոյանայ 17,065.50 ամերիկեան տոլար: Այնուհետեւ, կրթական նպատակներու այս դրամագլուխը ժամանակի ընթացքին եւս կը շարունակուի բազմապատկուիլ եւ իր նպատակին ծառայել:

Աւագ Դահլիճներու օրակարգի նիւթ դարձած է մշտական կերպով կազմակերպութեան գաղտնապահութեան դրոսիւնը եւ 1965-ին 44րդ Աւագ Դահլիճին որոշեցրած բանաձեւը այս հարցին նկատմամբ կը յանձնուի բոլոր դահլիճներու սպարապետներուն:

Մինչ այդ 1927-ին գումարուած 9րդ Աւագ Դահլիճը կ'որոշեցրէ որոշում մը՝ մեծարելու իր նախկին աւագ սպարապետներն ու դահլիճներու նախկին սպարապետները: Կը հաստատէ նաեւ 25 եւ ապա բարձրացնելով այդ՝ 30 տարիներ ծառայութիւն ունեցող ասպետներուն համար շնորհել մասնաւոր մետալներ: 47րդ Աւագ Դահլիճը որոշում կ'առնէ 40 եւ 50 տարիներ բոլորած անդամներուն նուիրել յաջորդաբար յուշատախտակ եւ վկայագիր:

1933-ին Աւագ Դահլիճը որոշում կ'առնէ ծնունդ տալ Եղբայրակցութեան կողքին Դատերը Վարդանանց (ԴՎ) առանձին կազմակերպութիւնը բաղկացած ասպետներու կողակիցներէն: Առաջին ԴՎ օրէակը կը կազմուի Դեկտեմբեր 18, 1933-ին, 18 անդամուհիներէ բաղկացած: Այսօր արդէն տիկնիներուն թիւը կ'անցնի հազարը: Տարիներու ընթացքին ԴՎ անդամուհիները զանազան միջոցներով եղան օգտակար մեր եկեղեցիներուն ու դպրոցներուն, ինչպէս նաեւ՝ զանազան այլ կազմակերպութիւններուն, գլխաւորաբար Հայրենիքին:

Առաջին անգամ Վարդանանց Ասպետներու սեղմ պատմութիւնը, անդամներու տրամադրութեան համար միայն, լոյս կը տեսնէ կազմակերպութեան հիմնադրութեան 75-ամեակին առթիւ: Այդ չի հրապարակուի մասնաւոր կամ այլապէս: Նշմարելի է որ իր հիմնադրութեան առաջին տարիէն՝ 1916-էն սկսեալ ՎԱ-ներու աւագ նուիրումն ու պարտականութիւնը եղած է ազգապահպանումը: Ու այս սկսած տակաւին երկրի մեր հայրենակիցներէն մինչեւ Սուրիական անապատները տեղահանուած բազմաչաքար մեր հարազատներուն եւ Սիջին Արեւելքի մէջ կայք հաստատած մեր համայնքներու անհամար կարիքներուն հասնելու:

Վարդանանց Ասպետները 1944-ին Եկեղեցւոյ Միութեան համար որդեգրեցին մասնաւոր որոշում, սակայն Անթիլիասի մէջ եկեղեցին դէպի պատակտուն տանող շարժումին դէմ կենալով, Յունուար 1958-ին Աւագ Դիւանը կը հրապարակէ մասնաւոր շրջաբերական մը եկեղեցւոյ հետ կապուած իր քաղաքականութիւնը բացայայտող, ուր յստակօրէն կը քննադատէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պառակտման գործին լծուած քաղաքական կազմակերպութիւնը, պաշտպանելով Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի գերագահութիւնն ու անասանութիւնը:

ՄԵԾ ՊԱՅՔԻ ՊԱՏՉԱՄԸ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՅԱՅՈՑ Ն.Ա.Գ.Տ.Տ. ՌԱՓԱՅԷԼ-ՊԵՏՐՈՍ ԻԱ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

«Ապաշխարեցէ՛ք, որովհետև երկնքի արքայութիւնը մօտեցած է»
(Մտք. 4,17):

Պատուական Եղբարներ՝
Արիիապատի Արքեպիսկոպոսներ եւ Եպիսկոպոսներ,
Գերապայծառ, Գերյարգելի ու Գերապատի Վարդապետներ
եւ Արժանապատի Քահանաներ,
Բարեշնորհ Սարկաւագներ ու Առաքինազարդ Մայրապետներ,
Հաւատացեալ Քոյրեր եւ Եղբայրներ,

«Ապաշխարեցէ՛ք, որովհետև երկնքի արքայութիւնը մօտեցած է»...:

Գալիլեայէն արար աշխարհին՝ Յիսուս Քրիստոսի ուղղած պատգամն էր, անապատին մէջ առանձնացած իր քառասունչորս օրերէն ետք: Այսօր մենք կը սկսինք Մեծ Պաշտօնի շրջանը, ոչ թէ իբր եղանակային ամենօրեայ մը, այլ՝ որպէս մեր Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի ըրածին յիշատակումը, որ ըլլալու է մեր ապրումը:

Այսպէս, Մեծ Պաշտօնը կը հանդիսանայ խղճի եւ խղճմտանքի պահ մը Աստուծոյ, մեր անձին ու մեր ժողովուրդին առջեւ:

Ծոմապահութիւնը պարզապէս մեր սննդային սովորութիւններու փոփոխութիւնը չէ, այլ՝ մեր անձին նկատմամբ վերաբերմունքի բարեփոխումն է՝ զոջալով, ներելով եւ վերադառնալով Աստուծոյ՝ երկնքի արքայութեան արժանանալ կարենալու համար:

Ծոմապահութիւնը քաջ որոշումն է՝ ձերբազատելու համար եսասիրութեան տրամաբանութենէն, ինչպէս ալ վերականգնելու մեր կեանքը՝ ճշմարտութեան եւ ողորմածութեան լոյսին տակ, արտաքին ու ներքին խաղաղութեան հասնելու համար:

Իսկական ծոմապահութիւնը կը սկսի այն ժամանակ, երբ մենք հեռու կը մնանք կարծրութենէն, վիրատրական խօսքերէն եւ արագ դատումներէն: Ան կը սկսի այն ժամանակ, երբ կը հեռանանք անարդարութենէն ու չենք շահագործեր տկարին հաշտին եւ լուռ չենք մնար չարագործութիւններուն առջեւ:

Այո՛, Պաշտօնը ձերբազատումն է այն բոլոր արարքներէն, որոնք մեր մէջ կը խեղաթիւրեն Աստուծոյ պատկերը: Անիկա ներքին ազատութեան ու կարգապահութեան ամենօրեայ վարժութիւնն է, որպէսզի Աստուած ըլլայ Առաջինն ու Վերջինը մեր կեանքին մէջ:

Ինչ կը վերաբերի բարեգործութեան, ան նուիրական գումար մը չէ լոկ, այլ նաեւ սրտբաց արարք: Բարեգործութիւնը ուրիշներու ցարդ զգալն է մեր անձնական ցաւին պէս. անոնց արժանապատուութիւնը նկատելը՝ որպէս մերը, յատկապէս այն երկրին մէջ, որ ծանրաբեռնուած է տնտեսական ու ընկերային տագնապներով: Մեզի համար բարարար չէ միայն ծոմ պահել, այլ նաեւ ան պէտք է վերածուի գործնական նախաձեռնութիւններու՝ աջակցելով կարիքաւոր ընտանիքներուն եւ տառապեալ հիւանդներուն, օգտակար ըլլալով աշխատանք փնտռող երիտասարդներուն եւ մխիթարանքի խօսքեր ըսելով յուսալքուած անձներուն...: Այս ուղի կերպով՝ ծոմապահութիւնը կը դառնայ փոփոխութեան ոյժ մը, բարեփոխումի ազդակ, եւ ոչ՝ պարզապէս ծիսակատարութիւն:

Գալով ներումին՝ մենք զայն կը տեսնենք այն համարներուն մէջ, ուր Պետրոս հարցում Յիսուսին. «Տէ՛ր, քանի՞ անգամ պարտիմ ներել իմ եղբորս (կամ քրոջս), եթէ ան մեղանչէ ինձի դէմ: Մինչեւ եօ՞թն անգամ...: Յիսուս պատասխանեց. Ես չեմ ըսեր քեզի եօթն անգամ, այլ՝ մինչեւ եօթանասուն անգամ եօթ» (Մտք. 18,21-22):

Իրապէս, ներումն անձին համար ամենէն դժուար քննութիւնն է: Ներել չի նշանակեր արդարացնել մեղքը, այլ՝ հրաժարիլ ապրելէն որպէս անոր գերի: Ներումը քաջութիւնն է եւ խոր հաւատքի իրագործումը, թէ Աստուած կարող է հրաշքներ գործել նոյնիսկ վիրաւոր սրտէն: Մեր ներումը բուժարար արտայայտումն է թէ՛ մեր անձին ու թէ՛ ուրիշին համար՝ միշտ գործադրուած Յիսուսի՝ մեր խաչեալ Փրկչին բարեգութիւնը ողորմած Սրտէն (Գկ. 23,34):

Որքան պէտք ունինք մեր տուներուն, մեր ծխական համայնքներուն եւ մեր ընկերութեան մէջ ներումի, հաշտութեան ու խաղաղութեան հոգեմտաւոր մշակոյթին՝ վնասաբեր բաժանումի մշակոյթին փոխարէն:

Եկէ՛ք, խզէ՛ք յիսկապութեան եւ ատելութեան շղթան ու սկսի՛նք մեր անձեւին, որովհետև ներողամտութեամբ մաքրուած սիրտը կրնայ կերտել արտաքին ու ներքին խաղաղութիւնը, եւ հետեւաբար, այդ խաղաղութիւնը տարածել բոլոր անոնց մօտ, որոնց հետ մենք կ'ապրինք:

Այս տարուան Մեծ Պաշտօնը յատուկ նշանակութիւն ունի, որովհետև ան մասամբ կը համընկնի մեր իսկամ եղբայրներու պահեքին հետ: Միեւնոյն ժամանակ, աղօթքները կը բարձրանան եկեղեցիներուն ու մզկիթներուն մէջ: Ասիկա պարզապէս պատահականութիւն մը չէ, այլ՝ յստակ պատգամն է, թէ այս երկիրը բաւականին ընդարձակ է բոլորին համար, եւ թէ Աստուծոյ ծարար կը համախմբէ ատելի, քան կը բաժնէ:

Մենք կ'ապրինք միասին՝ կիսելով հացը, հոգն ու ճակատագիրը: Մէկ Աստուծոյ նկատմամբ մեր հաւատքը պէտք է արտայայտուի միացեալ կեցումով, յարգանքով, համագործակցութեամբ, համերաշխութեամբ եւ ներողամտութեամբ: Երբ մենք միասին ծոմ կը պահենք մէկ հայրենիքին մէջ, կը նշանակէ, թէ հոգեբարոյական արժեքները, ինչպէս՝ ողորմութիւնը, առատաձեռնութիւնն ու արդարութիւնը, որեւէ խմբաւորումի բացառիկ տիրութիւնը չէ, այլ՝ համագաղափար պատասխանատուութիւնն է:

Այսպէս, Պաշտօնը կը վերածուի միասնութեան վկայութեան ու հաւաքական ներողամտութեան, որոնք շատ ատելի խորունկ եւ օգտաշատ են, քան տեղի ունեցած բաժանումները:

Մենք չենք կրնար անտեսել ազգային ծաւալը: Պաշտօնը նաեւ կոչ մըն է համագաղափար զոջումի՝ սկսելով անհատներէն ու հասնելով մինչեւ իշխանութեան դիրքերուն վրայ գտնուող անձները:

Մենք պէտք ունինք ո՛րչէր ո՞րքան խղճին՝ թէ՛ սեփական, թէ՛ հանրային ծառայութեան մէջ ու թէ՛ քաղաքականութեան մէջ: Քաղաքականութիւնը

քաղաքացիներու օգուտին եւ երկրին շահին ծառայութիւնն է, որ գերը կը մնայ եսասիրութենէն, ատելութենէն ու նախանձէն:

Պաշտօնը քաջարի որոշում մըն է, որ անհատը կը դնէ պատասխանատուութեան առջեւ, աղքատներուն ի նպաստ՝ հաշիւներէն անկախ, եւ ազգին համար՝ նեղ շահերէն առաջ: Պաշտօնը շրջանը կը յիշեցնէ մեզի, թէ իշխանութիւնը ծառայութիւնն է, ղէկը՝ վստահութիւն, իսկ քաղաքացիին արժանապատուութիւնը գործարքի առարկայ չէ, այլ՝ սրբազան արժէք մըն է:

Եկէ՛ք, աղօթէ՛ք, որ Աստուած իմաստութիւն, ազնութիւն ու քաջութիւն շնորհէ բոլոր անոնց, որոնք կը ստանձնեն պետական ու հասարակական պաշտօններ: Նոյնպէս, եկէ՛ք, խոստանա՛նք միասնական ըլլալ, ընտրել երկխօսութիւնը մեղադրանքներու փոխարէն, համերաշխ աշխատանքը՝ սպասելու փոխարէն եւ նախաձեռնութիւնը՝ կախումաւորութեան փոխարէն:

Ներումը եւ զոջումն ո՛չ թէ միայն հոգեմտաւոր հասկացողութիւններ են, այլ նաեւ խոր, կամաւոր ու բուժարար ընտրութիւնները՝ այն անձին համար, որ կը վկայէ ու կը կատարէ մեր Տէր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի խօսքերը. «Ապաշխարեցէ՛ք, որովհետև երկնքի արքայութիւնը մօտեցած է»: Ամէն:

Ռաֆայել-Պետրոս ԻԱ.
Կաթողիկոս-Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Հայոց

Պէյրոս, Ժրթատի, 16 Փետրուար 2026

ՎԱՐՊԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Շարունակուած 4-րդ էջէն)

Վարդանանց Ասպետները ձեռնամուխ եղան նաեւ կարեւոր հրատարակութիւններու, որոնք ցրուեցան ամերիկահայ դպրոցներու աշակերտութեան: Հրատարակեց նաեւ իր հիմնադիրին՝ Բարգէն Եպս. Կիլիկեանին "Kachn Vartan", Տոքս. Կարապետ Բայլեանի "Landmarks of Armenian History", Տոքս. Յովհաննէս Ծովիկեանի եւ Տիգրան Պոյաճեանի թարգմանութեամբ "Yeghishah" պատմագիրքը, Բարգէն Աթոռակից Կաթողիկոսին "Pillars of the Armenian Church": Տիգրան Պոյաճեանի "The Case for a Forgotten Genocide": Չանազան տարիներուն լոյս ընծայեց հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մշակոյթին նուիրուած բազմաթիւ գրքեր պատրաստուած ռամկավար ծանօթ գործիչներ Տոքս. Յովհաննէս Ծովիկեանի, Տիգրան Պոյաճեանի, Վահան Զուրկեանի եւ Գրիգոր Գալուստեանի ու Յարութիւն Շալեանի:

Եղբայրակցութիւնը մեծ դեր ունեցաւ նաեւ Նիւ Եորքի առաջնորդանիստ Ս. Վարդան Մայր Տաճարի շինութեան օրերուն. մասնակցեցան տաճարի համար եղած հանգանակութեան արշալիւն եւ առաւելաբար իր անդամներուն քաջալերանքով ալ տաճարը մկրտուեցաւ Սուրբ Վարդան անունով, որու համալիրին մէջ առանձին սրահ մը կոչուեցաւ "V. Hall", «Վարդանանց» հաւաքավայր, ուր Մեծագոյն Նիւ Եորքի դահլիճներուն ժողովներուն թէ արարողութիւններուն համար լաւագոյն կը ծառայէ որպէս հաւաքատեղի:

Կարեւոր աշխատանքներէն կը մնայ, անկասկած, 7 Դեկտեմբեր 1988-ի Լեւոնակեանի եւ Սպիտակի ահաւոր երկրաշարժին նիւթապէս օգտակար ըլլալու զանազան նախաձեռնութիւնները: Առաքումներ կը կատարէ ժամանակատր տնակներու, դեղօրայքի, հիւանդանոցի սարքաւորումներու: Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոչին ընդառաջելով ՎԱ կ'ըլլայ առաջին կազմակերպութիւններէն որ ամենայն նուիրումով ծառայեցին Մեծ թիւով անդամներ ու անդամուհիներ Վարդանանց Ասպետներէն թէ Դատերը Վարդանանցէն կը մեկնին Հայաստան եւ կը կատարեն ցրումի աշխատանքները: Այս առթիւ նաեւ կը մշակեն ծրագիրներ դպրոցաշինութեան եւ կամ հին վարժարաններ նորոգելու կարեւոր աշխատանքին:

Վարդանանց Ասպետներու ծրագրին մաս կազմած է նաեւ ամենամեայ Յեղասպանութեան յիշատակին ու Հայ Դատի պահանջատիրութեան համար կատարուած միջոցառումը, ամէն 24 Ապրիլին, Նիւ Եորքի կեդրոնական հրապարակին՝ «Թայմս Սքուէրի» վրայ, ուր հազարաւոր հայեր կը մէկտեղուին եւ ուր ելոյթներ կ'ունենան ամերիկացի քաղաքական դէմքեր՝ նահանգապետ, քաղաքապետ, ծերակուտական թէ գոնկլեական: Այս գործին մէջ մեծ եղաւ դերը Մեծ Ազատեանի եւ Հրանդ Կիլիկեանի:

Իրենց պատմութեան բովանդակ տարիներուն ռամկավար ազատականներ առաջին օրէն մաս կազմած են Եղբայրակցութեան եւ պահած կազմակերպութեան հայրենասիրական ու էջմիածնական ուղեգիծը, որքան Խորհրդային Հայաստանի օրերուն, նոյնքան նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան մեր օրերուն: Դուրեան Սրբազանի նահատակութեան օրերուն, կազմակերպութեան գլուխը անցած Տոքս. Յովհաննէս Ծովիկեան կը կատարէ մեծ աշխատանք եկեղեցին պաշտպանելու ջանացող դաշնակցականներուն դէմ, պահելով ՎԱ-ի ազգանուէր ուղղութիւնը լայն գործակցութեան սկիզբ մը տալով Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան հետ:

Իրենց ծառայութիւններէն բացի, որպէս աւագ սպարապետ Տոքս. Յովիկեանէն (1927-էն1931, 1937-էն1939 եւ 1950-1951) ամենէն երկար ժամանակով ծառայած՝ անասկարկ մասնակցութիւն կը բերեն նաեւ Վարդանանց Ասպետներու գերագոյն մարմնէն ներս որպէս աւագ սպարապետ փաստաբան Տիգրան Պոյաճեան (1935-1936 եւ 1961), ինչպէս նաեւ՝ Տոքս. Միսաք Օտեան, Տիգրան Սմաթեան, Արա Աւագեան: Նշենք նաեւ որ ազգային բարերար Ալեք Մանուկեան 1943-էն 1945 եղած է աւագ սպարապետ: Վերջին տարիներուն ՌԱԿ-ի բարեկամ ազգայիններ՝ Գեղամ Զուրքեան եւ Դուր. Տէնիս Փափագեան եղան աւագ սպարապետներ նոյնպէս:

Նիւ Զրքի

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ՕՐԲԷԼԵԱՆՆ ԱՐԺԱՆԱՑԵԼ Է «ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՇ 2026» ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ

Նիու Եորքում կայացել է ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՇ 2026 «Cultural Icon Award» մրցանակի յանձնման հանդիսարար արարողությունը, որի դափնեկիր է դարձել աշխարհահռչակ հայազգի դիրիժոր Կոնստանտին Օրբելեանը:

«ART E TATE» ամսագրի կողմից հիմնադրուած այս բարձր պարգևը շնորհում է արուեստի, նորածեղության եւ մշակույթի ոլորտների նշանաւոր ներկայացուցիչներին՝ ոլորտի զարգացմանն ու ժամանակակից միտումների ձեւաւորմանն ունեցած նշանակալի ներդրման համար:

15-րդ ԴԱՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՎՏԱՆԳԻ ՏԱԿ Է

Թեոդոսիայի 15-րդ դարի հայկական եկեղեցին յայտնուել է կործանման վտանգի առջեւ եւ պահանջում է անյետաձգելի միջամտութիւն:

Այս մասին յայտնում է «Այֆանի-զը»: Սոցիալական ցանցերում տարածուել է նրա վթարային վիճակի մասին մտահոգիչ հաղորդագրութիւն. 2026 թուականի յունուարի 12-ին արձանագրուել է մշակութային ժառանգութեան դաշնային նշանակութեան օբյեկտ հանդիսացող Գարբիէլ եւ Միքայէլ եկեղեցու զանգակատան մասնակի փլուզում:

Հրապարակման հեղինակը զգուշացրել է, որ Գրիմը կարող է զրկուել պատմութեան եզակի յուշարձանից: Հէնց այստեղ՝ 1848 թուականին, հայկական ծէսով տեղի է ունեցել նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկու եւ Եւլիա Գրեւսի պատկառութիւնը: Եկեղեցին օգտագործման իրաւունքով յանձնուած է Թեոդոսիայի «Սուրբ Սարգիս» կրօնական կազմակերպութեանը, որը մտնում է Հայ Առաքելական Եկեղեցու Ռուսաստանի եւ Նոր Նախիջեւանի թեմի կազմի մէջ: Իր գոյութեան դարերի ընթացքում եկեղեցին բազմաթիւ փորձութիւններ է կրել. «Հայկական միջնադարեան ճարտարապետութեան յուշարձանների թուով Գրիմը աշխարհում զբաղեցնում է չորրորդ տեղը՝ Արցախից, Արեւմտեան Հայաստանից (ներկայումս Թուրքիայի տարածք) եւ Հայաստանից յետոյ»- նշել է «Գրիմի հայերը» պատմական ակումբի ղեկավար Թիմուր Եանը:

«ԻՄ ԿԵԱՆՔԸ՝ ՄԻՇՏ ԿԵԴՐՈՆՈՒՄ» ՀԵՆՐԻԽ ՄՆԻԹԱՐԵԱՆ

Հայ ընթերցողին է ներկայացուել հայկական ֆուքսոլի լեզենդ, ազգային քիմի նախկին աւագ Հենրիխ Միսիթարեանի կենսագրական գիրքը՝ «Իմ կեանքը՝ միշտ կեդրոնում» վերնագրով:

Գրքի շնորհանդէսի ժամանակ Միսիթարեանը հանդէս է եկել ուղերձով. «Այս գիրքն իմ կեանքի պատմութիւնն է, բայց այն գրել եմ ոչ միայն իմ մասին, այլ նրանց մասին, ովքեր երազում են, պայքարում են, ովքեր երբեմն ընկնում են, բայց չեն յանձնուում: Այն իմ մանկութեան, ընտանիքի, դժուար որոշումների ու ցաւոտ պահերի մասին է», - ասել է Միսիթարեանը:

Ալեանտրո Ալչիատոյի համահեղինակութեամբ գրուած գրքի բնօրինակը իտալերէն է: Գիրքն ունի 25 գլուխ: Այն պատմութիւն է որդիական կարօտի եւ հօր՝ Համլէտ Միսիթարեանի մասին:

ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայաստանի Գրողների միութեան կյոք սրահում տեղի ունեցաւ գրական ցերեկոյթ՝ նուիրուած բանաստեղծ, արձակագիր Ռաֆայէլ Մահակեանի ծննդեան 90-ամեակին:

Մի ութեան նախագահ Էտուարտ Միլիտոսեանը շնորհաւորեց Ռաֆայէլ Մահակեանին յոբելեանի առթիւ, նրան յանձնեց ՀԳՄ ուղերձը՝ մեծապէս գնահատելով նրա գրական գործունէութիւնը:

Ցերեկոյթը վարում էր արձակագիր Տիգրան Նիկողոսեանը, ով ներկայացրեց Ռաֆայէլ Մահակեանին ու նրա ստեղծագործութիւնները՝ խօսելով «Կապոյտ կանչ»: «Գիրք վշտի եւ հպարտութեան» գրքերի, նրա կազմած «Արմավիր» 1700 էջանոց տարեգրութիւն-հանրագիտարանի եւ «Էրգիրը տեսայ հօրս աչքերով» ուղեգրութեան մասին:

Ելոյթ ունեցան գրականագէտ, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր Դաիթ Գասպարեանը, «Հայաստան» հրատարակչութեան տնօրէն, գրականագէտ, բանասիրական գիտութիւնների թեկնածու Վահագն Սարգսեանը, արձակագիր, լրագրող Վրէժ Սարուխանեանը, բանաստեղծ, հրապարակագիր Յակոբ Մրապեանը, բանաստեղծ Ռազմիկ Գալստեանը, բանաստեղծ, թարգմանիչ Բարկէն Միմոնեանը եւ այլոք: Ելոյթ ունեցողներն արժեւորեցին Ռաֆայէլ Մահակեանի ստեղծագործութիւններին հայրենաձանաչութեան, հայրենագիտութեան եւ հայրենասիրութեան ոգին:

Վերջում յոբելարը՝ Ռաֆայէլ Մահակեանն ընթերցեց իր բանաստեղծութիւններից եւ շնորհակալութիւն յայտնեց հնչած ելոյթների ու գնահատանքի համար:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳ

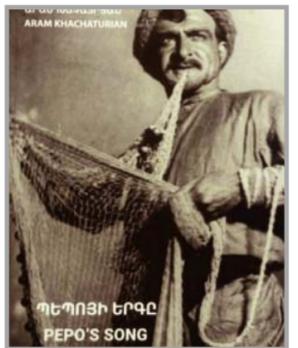
«Արամ Խաչատրեան» համերգարահում երկու տարբեր երաժշտական ժանրերի իսկական տօնակատարութիւն էր, որն իրականութիւն դարձաւ Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նուագախմբի եւ Հայաստանի պետական ճազ նուագախմբի «միաձուլման» արդիւնքում: Այդ բացառիկ երեկոյի ընթացքում, որտեղ դասական երաժշտութեան նրբագեղութիւնն ու հզօր հնչողութիւնը միաձուլուեց ճազի սուրմուկային ռիթմերի ու համարձակ իմպրովիզների հետ, հանդիսատեսը յայտնուել էր երկու աշխարհների խաչմերուկում, որտեղ հատուում էին 19-րդ դարի համաշխարհային երաժշտարուեստի գլոյխազորոնցներից մէկի՝ Չայկովսկու «Շչելկունչիկ» բալետի վերափոխման շնորհիւ: Չայկովսկին, մահուանից առաջ, աշխարհին նուիրեց բալետային հեքիաթ: Գրեթէ 70 տարի անց լեզենդար ջազմեններ՝ Դիւք Էլինգթոնը եւ Բիլլի Սթրեյչորը, նոյն մեղեդիները մշակեցին՝ ստեղծելով ջազային իմպրովիզներով հարուստ երաժշտութիւն:

Այդ իւրօրինակ համերգային ծրագիրը երկու հանճարների ներդաշնակ երկխօսութիւն էր: Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նուագախմբի կատարմամբ նուագախմբի առաջին ջութակների կոնցերտայնատր, դիրիժոր Արամ Ասատրեան հնչած իւրաքանչիւր դասական նոտային ի պատասխան հնչում էր Հայաստանի պետական ջազ նուագախմբի գեղարուեստական ղեկավար Դաիթ Մելքոնեան ջազային արձագանգը: Համերգն անցաւ երկարատեւ ծափերի ու ջերմ մթնոլորտում:

«ՊԵՊՕ 90». ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆՈՒՄ

Արամ Խաչատրեանի տուն-թանգարանում տեղի ունեցաւ «Պեպօ 90» խորագրով ժամանակաւոր ցուցադրութեան բացումը՝ նուիրուած հայկական առաջին հնչիւնային ֆիլմի ստեղծման 90-ամեակին:

Ցուցադրութիւնը եռակողմ արդիւնաւէտ համագործակցութեան արդիւնք է, որտեղ ներկայացուել են «Պեպօ» ֆիլմի ստեղծման հետ կապուած Ա. Խաչատրեանի տուն-թանգարանի եւ Է. Չարենցի անուան գրականութեան եւ արուեստի թանգարանի արխիւային նիւթերից, այդ թում՝ կոմպոզիտորի տուն-թանգարանի արխիւում պահուող ֆիլմի համար գրուած երաժշտութեան ձեռագիր նոտաները: Ցուցահանդէսի բացմանը համերգային ելոյթով հանդէս կը գան սիրուած երաժիշտներ Արթուր Աղաջանովը (վոկալ) եւ Նունէ Մելիք-վրթանեսեանը (դաշնամուր): Արամ Խաչատրեանի տուն-թանգարանը այս յոբելեանի առթիւ հրատարակել է Պեպօյի երգի նոտաները: Կինոերաժշտութեան ոլորտում «Պեպօ»-ն Արամ Խաչատրեանի դերիւսն էր, որը նշանակալի տեղ զբաղեցրեց հայ կինոյի պատմութեան մէջ:

«Կինոերաժշտութիւն գրելը ինձ համար եղել է դժուար, բայց չափազանց հետաքրքիր եւ շնորհակալ աշխատանք», - գրել է Արամ Խաչատրեանը: 2013 թուականին Արամ Խաչատրեանի ձեռագիր նոտաները եւ կինոերաժշտութիւնը ընդգրկուել են ԵՌՆԵՍՔՕ-ի «Աշխարհի յիշողութիւն» ծրագրի միջազգային ռէեստրում:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐԵԱՆ, Երեւան

ԱՏՐՊԵՅՃԱՆ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՍԿԱՀԱՏԵՄԱՆ

Կեդրոնական Ասիային 11-րդ դարու օղուգ-սելճուգ թրքական ցեղերու գաղթ-արշաւանքներու ժամանակ, անոնցմէ մեծ թիւով հաստատուած են Պաքու եւ շրջակայքը գտնուող յայտնի հայերը բազում ներդրում կրած են անոնցմէ, սակայն անոնց իսլամանաւելն ետք, պարսիկներն ու կովկասեան այլ իսլամ ազգեր խառն ամուսնութիւններով միաձուլուելով անոնց հետ, յառաջ եկած է թաթարական ժողովուրդը: Արցախի նահանգը, որ ամբողջովին այդ շրջանին մէջ կ'իյնայ, կազմուած էր միայն բնիկ հայերէ: Իսկ Նախիջեւանը, ուրկէ հայերը նախ Շահ Աբասի ատեն, յետոյ քսաներորդ դարու սկիզբը թաթարներու յարձակումներով եւ բռնի ուժով գրեթէ հայաթափուցուաւ: Խորհրդային իշխանութեան ատեն շարք մը անհամաձայնութիւններ կային երկու տարածքներու կարգավիճակին վերաբերեալ: Կարգ մը փոփոխութիւններէ ետք խորհրդային կառավարութիւնը պայման դրաւ, որ Նախիջեւանը պէտք է ճանչցուի իբրեւ Ինքնավար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւն (ԻԽՍՀ)՝ Ատրպեյճանի հետ սերտ կապերով, մինչդեռ

Ատրպեյճանի բնակչութեան Ցուցակը 1988

Ղարաբաղը պէտք է մնար Ատրպեյճանի ԽՍՀ-ի կազմին մէջ՝ զգալի ինքնավարութեամբ: 1920-ականներու սկիզբը տարածաշրջանը՝ Լեռնային գօտին ներառեալ, ճանչցուեցաւ որպէս Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզ (Համացանցային Կայքէջ. -<https://www.google.com/search?q=azerbaijan+population&aq=azerbaijan>):

1918-ին առաջին անգամ Ատրպեյճան անուանումով ճանչցուած պետութիւն մը գոյութեան կոչուեցաւ, որուն օգտագործած թրքերէն լեզուն Կեդրոնական Ասիայի թրքերէն լեզուներու հարաւ-արեւմտեան օղուգական ճիւղին կը պատկանի: Այս լեզուին գրական ձեւաւորումը սկիզբ առած է 15-րդ դարու կէտերէն: Հոն արաբերէն այբուբենի գիրերը կը գործածուէին մինչեւ 20-րդ դարու սկիզբը, սակայն 1939-ին որդեգրուեցաւ Կիրիլից (Սիրիլիկ, պատմական) այբուբենի տառերը, որ ռուսերը կը գործածեն: Այնուհետեւ 1992-ին Ատրպեյճաններէն տառերը փոխուեցան լատիններէնի թուրքիոյ մնան:

Ատրպեյճանը իսլամական երկիր մըն է: Իսլամ բնակչութեան երկու-երրորդ շիւններ են, իսկ մէկ-երրորդը սիւննիներ: Ռուսերը եւ հայերը կը կազմէին բնակչութեան ոչ արհամարելի տոկոսը: Ատրպեյճանի ծնունդներու եւ մահացութեան մակարդակը միջազգային մակարդակէն քիչ մը ցած է: Բնակչութեան մէկ-հինգերորդէն աւելին 15 տարեկանէն վար է, իսկ բնակչութեան կէսը մօտաւորապէս 30 տարեկանէն վար:

Վերը յիշեցինք ռուս եւ հայ փոքրամասնութիւնները: Հայ փոքրամասնութիւնը որ տեղաբնիկ էր, Ատրպեյճանէն բռնագաղթուած է 1988-ին ծագած հայ-ատրպեյճանական կռիւներու ատեն: Բացի ասկէ Ատրպեյճանի հարաւը եւ Իրանի հիւսիսը կ'ապրի թալիշ ցեղի պատկանող համայնք մը, որ ցեղային սերտ կապեր ունի պարսիկներու հետ: Շրջանը Ատրպեյճանի ամենէն խիտ բնակչութիւն ունեցողն է: Անոնց բոլորն ալ գիւղացիներ են: Անոնք ունին ինքնուրոյն լեզու եւ մշակոյթ, սերտօրէն կապուած պարսկերէնի եւ պարսիկներու: Թալիշներուն գլխաւոր քաղաքը Լենքորանն է: Անոնք շիի իսլամներ են: Կը կազմեն Ատրպեյճանի երկրորդ մեծ փոքրամասնութիւնը ու կը պայքարին գոյատեւելու եւ պահպանելու իրենց ինքնութիւնը, հակառակ զօրաւոր ճնշումներու (Համացանցային կայքէջ. <https://www.google.com/search?q=talish+in+azerbaijan&aq=talish+in+azerbaijan&gs>):

Լեզկիները Ատրպեյճանի ամենէն մեծ փոքրամասնութիւնը կը կազմեն: Անոնք կ'ապրին երկրին հիւսիսային շրջաններուն մէջ եւ ունին ինքնուրոյն լեզու՝ լեզկերէն:

Անոնք կը պատկանին իսլամական սիւննի համայնքին, եւ սերտ կապեր ունին Տաղստանի իսլամ ժողովուրդին հետ (Համացանցային Կայքէջ. -https://en.wikipedia.org/wiki/Lezgians_in_Azerbaijan):

Ատրպեյճանի բնակչութիւնը 10,6 միլիոն է, մեծաւ մասամբ ազերիներ՝ 94 առ հարիւր: Փոքրամասնութիւններն են՝ լեզկիներ, ռուսեր, թալիշներ, ինչպէս նաեւ աւարներ, թուրքեր, հրեաներ, թաթարներ եւ վրացիներ: Փոքրամասնութիւնները միասին կը կազմեն երկրի բնակչութեան 6 առ հարիւրը, լեզկիները մօտ 2 առ հարիւր, ռուսերը 1,3 եւ թալիշները 1,3 առ հարիւր բնակչութեան (Համացանցային Կայքէջ. -<https://www.google.com/search?q=azerbaijan+and+minorities, 2024-ի տուեալներով>):

Ատրպեյճանի Լեռնային հրեաները կովկասեան լեռներու մէջ՝ Ատրպեյճանի կեդրոնական մասը, արմատաւորուած հին համայնք մըն է, մօտ 2000 տարի առաջ հաստատուած: Անոնք ինքնուրոյն մշակոյթ ունին եւ անոնց լեզուն կը կոչուի ճուհուրի, որ հին պարսկերէնի մէկ ճիւղն է: Անոնց կեդրոնն է Կարմիր գիւղը (Քըրմըրը Զասապա), Կուպա քաղաքին մօտ: 1000 տարի առաջ Պարսկաստանէն հրեաներ գալով ձուլուած են լեռնային հրեաներու հետ: Լեռնային հրեաները կը պահպանեն իրենց արահայրութիւնները, լեզուն ու մշակութային ինքնութիւնը (Համացանցային Կայքէջ. <https://www.google.com/search?q=azerbaijan+jews+mountainous&aq=azerbaijan+mountainous&gs>): Ներկայիս անոնք շատ ազդեցիկ ու գործունէ կերպով կը մասնակցին Ատրպեյճանի քաղաքական ու զինուորական կեանքին, Ատրպեյճանի Իսրայէլի հետ բացառիկ բարեկամութեան շնորհիւ, մօտիկ ըլլալով նախագահական կազմին եւ կառավարական մարդոց: Լեռնային հրեաներու բնակչութեան համեմատութիւնը 0.1 առ հարիւր կը կազմէ, երկրին ընդհանուր բնակչութեան թիւին: Հայերը լեռնային հրեաները կը կոչեն «թաթեր»:

Տնտեսութեան գծով, Ատրպեյճանը զարգացած արդիւնաբերական եւ գիւղատնտեսական երկիր դարձած է: Նախք եւ բնական կազը կը կազմեն արդիւնաբերութեան ողնահարը: Կան նաեւ թեթիւ արդիւնաբերութիւն, մեքենաշինութիւն եւ սնունդի արտադրութիւն, թէև հողի սեփականաշնորհումը դանդաղ ընթացած էր: Որոշ պետական ձեռնարկութիւններ սեփականաշնորհուած են:

Պաքուի առաջին նախահորերը փորուած են 1840-ական թուականներուն: Ներկայիս նախի արդիւնաբերութիւնը, վերամշակումն ու արտահանումը մեծ քայլ արձանագրած է, Կասպից ճովէն մինչեւ Միջերկրական երկարող նախատար խողովակով՝ Պաքու-Թիֆլիս-Ճէյհան գիծով: 20-րդ դարու սկիզբը Պաքուի նախահորերը աշխարհի մեծագոյններն էին: Սակայն նոյն դարու ընթացքին նախի արտադրութեան մէջ Ատրպեյճանի դերը նուազած է, որովհետեւ արդիւնաբերութիւնը կը զարգանար Խորհրդային Միութեան այլ շրջաններուն, ինչպէս նաեւ այլ երկիրներու մէջ: 1994-ին Ատրպեյճանի նախային ընկերութիւնը նոր պայմանագիրեր կնքեց տասն աւելի միջազգային ընկերութիւններու հետ, որպէսզի զարգացնէ նախի արդիւնաբերութիւնը: Իսկ 2005-ին Պաքու-Թիֆլիս-Ճէյհան գիծին հաստատումով Պաքուն հնարաւորութիւն ձեռք ձգեց մեծածաւալ մատակարարում իրականացնելու միջազգային շուկային եւ մանաւանդ Եւրոպայի:

Ատրպեյճան ունի նաեւ այլ հում նիւթեր ինչպէս կապարի, զինգի, երկաթի եւ պղինձի հանքեր, ալյումինիումի արտադրութեան մէջ օգտագործուող քիմիական նիւթեր, սովորական աղ եւ այլ շինանիւթերու տեսակներ:

Հացահատիկը գլխաւոր գիւղատնտեսական արտադրութիւնն է, իսկ հում բամբակը՝ երկրորդ արժեքաւոր բերքը: Խաղողի աճման համար բարենպաստ պայմանները զինեգործութեան եւ այլ ըմպելիներու ճարտարարտեստին կը նպաստեն: Այլ մշակաբոյսերէն են բանջարեղէնը, պտուղները, ընկույզը եւ գետնանուշը: Մետաքսագործութեամբ կը զբաղին որոշ շրջաններ, մասնաւորապէս Շաքի, Չաքաթալա եւ Գէօշայ քաղաքներու շրջակայքներու մէջ:

Ատրպեյճանական ձկնորսութիւնը կարեւոր է յատկապէս Կասպից ծովու Թառափ տեսակ ձուկի առատութեան պատճառով: Թառափի ձկնկլիթէն կը պատրաստուի միջազգային հռչակ ունեցող խաւիարը: Սակայն Թառափի պաշարները հետզհետէ սկսած են նուազիլ Կասպից ծովու ջուրերուն ապականման հետեւանքով:

Ատրպեյճան զարգացուցած է հանքային պարարտանիւթերու, մեքենաներու համար գործածելի իւղերու, արհեստական (synthetic) քաուչուկի ճարտարարտեստները Մումկայիթի մէջ:

Վերջապէս յիշենք թէ Ատրպեյճանի արդիւնաբերութեան զարգացումը վառելանիւթի եւ ելեկտրականութեան հայթայթման պահանջներու ծնունդ տուած է: Ներկայիս ամբողջ ելեկտրականութիւնը կ'արտադրուի բրածոյ վառելիք այրող ջերմանելեկտրակայաններու միջոցաւ: Հաւանաբար Ատրպեյճան մօտ ատենէն ձեռնարկէ հիւլէական կայանի մը հաստատման ելեկտրականութեան կարիքը գոհացնելու ինչպէս նաեւ այլ նպատակներու համար:

Ատրպեյճանի իրավիճակը առարկայականօրէն ներկայացնելը կը միտի ցոյց տալու այն իրողութիւնը, թէ միջազգային հանրութեան առջեւ ինչպէ՞ս կը ներկայանայ այդ երկիրը, որ բնականաբար տարբեր է հայկական մօտեցումէն:

ՄԵՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԸ ՈՐՈ՞ՒՆ ԿՏԱԿԵՆՔ...

Յատուկ «ՊԱՅՔԻՄ»-ին

ԼԵՐՈՆ ԾԱՌՈՅԵԱՆ (sharoyanlevon@gmail.com)

Վստահ եմ որ սիրտ մղկտացնող այս հարցումը, մերք ընդ մերք, անպայման իրենք իրենց կուղղեն այն բոլոր գրասեր, մատենասեր ու մտատրական դեմքերը, որոնք տարիներու եւ երկար տասնամեակներու ընթացքին շարունակ տրցակներով գիրքեր կուտակել են իրենց բնակարանին մէջ ու կրցեր են կազմել պատկառելի եւ հարուստ գրադարան մը: Այդ գրադարանը շունչ, ոգի ու թեւեւ տուր եւ իրենց, մշակել ու կոփել է իրենց միտքը, ազնուացուցեր է իրենց հոգին, գոյն տուր է իրենց բնակարանի պատերուն: Այդ գրադարանի շուրջն տակ անցեր են ի՛նչ երջանիկ պահեր, երբեմն՝ միայնակ, երբեմն՝ հագազիտ գրոյցներու ուղեկցութեամբ, գաղափարակից փոքրաթիւ ընկերներու, գիր-գրականութեան սիրահար բարեկամներու հետ...:

Գիրքեր, գիրքեր սիրելի...

Ընտանեկան այս գրադարանները միշտ պահուել են կոկիկ, մաքուր, դաստորտած: Գուրգուրանք անպակաս եղեր է անոնց վրայէն: Յաճախ նիւթակա յատկացումներ կատարուել են՝ սա կամ նա գիրքը, հատորաշարքը, այս կամ այն բառարանը, հանրագիտարանը ձեռք բերելու համար: Երբեմն գրադարանին փայտեայ կահոյքը նորոգուել ու ջնարակուել է...: Պարբերաբար, յաւելեալ ծախքեր իսկ աչք առնուել են՝ կարգ մը մաշած ու բեկբեկուած հատորներ վերակազմելու, զանոնք կաշեպատ նոր կափարիչներով օժտելու համար...: Ի՛նչ երջանկութիւն՝ գրասեր, գրքասէր մարդուն համար:

Գրադարանը մտատրական մարդուն հարստութիւնն է:
Օ՛, դեռ չեմ խօսիր այդ գիրքերուն առաջին էջերը լեցնող ձեռագիր մակագրութիւններուն մասին: Գիրքերէն շատ-շատեր ուղղակի իրենց հեղինակներուն ձեռամբ առաքուել ու նուիրուել են մեզի, մեր զգացումները շոյող պէսպիսուն ու ներբողայից ձօնագրութիւններով...: Այդ ձեռագիր մակագրութիւնները, ինքնին,-- մանաւանդ համակարգչային գրաշարութեան մեր դարուն, երբ «ձեռագիր» ըսուածը անհետանալու, չքանալու ուղին բռնած է... -- թանկագին նըշխարներ կը թուին ինձի հիմա: Իրարմէ տարբեր ձեռագրերու ի՛նչ խայտաբղետ տեսականի մը փռուած է գիրքերու առաջին էջերու երկայնքին: Ու այդ ձեռագրերուն տէրերը, որոնցմէ շատեր ալ մեզի հետ չեն տարիներ ի վեր, հիմա կարծես դարձեալ անկարելի բարեւ մը կը յղեն մեզի, կը ժպտին մեր դէմքին, կ'ողջունեն մեզ գորովագին՝ ամէն անգամ որ ձեռք զարնենք դարաններուն վրայ քնացած գիրքերէն մէկուն կամ միւսին: Թերեւս կը համարձակին փսփսալ մեր ականջն ի վար, անտեսանելի անկիւնէ մը. «Առիթ ունեցա՞ր կարդալու իմ գիրքը, հաննեցա՞ր...»:

Այո՛, մեր ընտանեկան գրադարանները կուշտուկու «կերակրած» են մեզ երկա՛ր տարիներ, դպրոցական մեր օրերէն մինչեւ այսօր: Բայց ի՛նչ պիտի ըլլայ անոնց ճակատագիրը հետագային,-- մօտիկ ապագային,-- երբ այլեւս ալեւորած կամ խնջած՝ ալ պիտի չկարենանք հոգածու դառնալ անոնց...:

Միջձառանջ մըն է այս անխուսափելի հեռանկարը մեզի՝ գրադարանի տէրերու համար:

-- Ո՞վ տէր պիտի կանգնի մեր գրադարանին՝ երբ հնչէ մեր մեկնումի պահը...:
Այո՛, այսպէ՛ս սկսած ենք մտածել՝ ամէն անգամ որ մտմտացած ենք **կեանքի ու մահուան մեծ խորհուրդին մասին**: Այսպէ՛ս մտածած ենք՝ ամէն անգամ որ հռչականուն մտատրականի մը մահուան լուրին առընթեր տեղեկացեր ենք, թէ անոր թանկագին ու հարուստ գրադարանը փողոց՝ թափուել է իր ժառանգորդներուն կողմէ...:

Գիտենք, որ «գիրք» կոչուած ապրանքը թանկագին մետաղ կամ հնչուն դրամ չէ՝ որ մեր անմիջական ժառանգորդներուն շահագրգռութիւնը սրէ: Բայց, այնուամենայնիւ, ինչո՞ւ մեր գրականները (մեծ մասամբ՝ համալսարանական եւ ուսեալ) բաղձալի ջերմութիւն մը չեն ցուցաբերել իրենց ծնողաց գիրքերուն ու գրադարաններուն նկատմամբ:

Կ'ապրինք ուսման, գիտութեան, համալսարանական բարձրագոյն վկայականներու դարու մը մէջ, սակայն հակադրաբար՝ գիրքի ընթերցումը, գիրքի սէրը, գրադարանի արժէքը արագատուր կը նահանջեն ժամանակակից մեր ընկերութեան մէջ: Կը տարուիմ մտածել, որ 125 կամ 150 տարի առաջ, Դուրեանի կամ Մեծարեանի մը, Բաֆֆիի մը կամ Սրբուհի Տիւսաբի մը շրջանին ընթերցասիրութիւնը շատ անելի տարածուած երեւոյթ էր մեր հայ իրականութեան մէջ, քան այսօր: Նմանապէս, կացութիւնը հիմնովին տարբեր էր Խորհրդային Հայաստանի օրերուն: Բացէ՛ք այդ շրջանին Հայպետհրատի, «Սովետական գրող» կամ «Հայաստան» հրատարակչութիւններուն կողմէ տրչուած ո՛րեւէ բնոյթի հատոր մը (գրական, բանասիրական, մանկապատանեկան, վերլուծական թէ այլ) ու ակնարկ մը նետեցէք անոր վերջին էջին վրայ: Ստուգեցէ՛ք «տիրած»-ը՝ տպաքանակը: Պիտի ապշիք՝ տեսնելով որ Չարենցի մէկ ժողովածուն տպուել է 40 հազար տպաքանակով, մանկական հեքիաթներու հատոր մը՝ 60 հազարով, հայ դասական վէպ մը՝ 20 հազարով, օտար գրականութենէ թարգմանութիւն մը՝ 10-15 հազարով: Եւ իրազեկներ կը վկայեն, թէ հրատարակ հանուած այդ գիրքերը քանի մը ամիսներու, երբեմն նոյնիսկ քանի մը շաբաթներու ընթացքին արդէն սպառած կ'ըլլային գրախանութներէ...: Ժողովուրդը «կը լափէր» այդ գիրքերը, տուններու մէջ ամէն ոք, 7-77 տարեկան, գիրք մը ունէր իր բարձին տակ...:

Անցա՛ն այդ երջանիկ շրջանները:
Այսօր, «գիրք» կոչուած ապրանքը ցանկալի ներկայութիւն մը չունի մեր բնակարաններուն մէջ: Հասակ առնող այսօրուան սերունդներուն համար՝ գիրքը կորսնցուցած է իր հմայքը կամ քաշողականութիւնը: Մեղանին վրայ դրուած հայերէն գեղատիպ գիրք մը, որքան ալ ուշագրաւ վերնագիր մը ունենայ, չի յաջողիր դէպի իրեն քաշել, հրապուրել հայ մարդը, մանաւանդ սփիւռքի մէջ: Այդ հայ մարդը չէ հետաքրքրուած ո՛չ գիրքին հեղինակով, ո՛չ ալ պարունակով:

թեամբ: Չինք բնա՛ւ չի հետաքրքրել, թէ ժամանակակից ապրող հայ հեղինակ մը ի՞նչ կրնայ պատմած ըլլալ 200 կամ 300 էջանի սա թղթածրարին մէջ...:

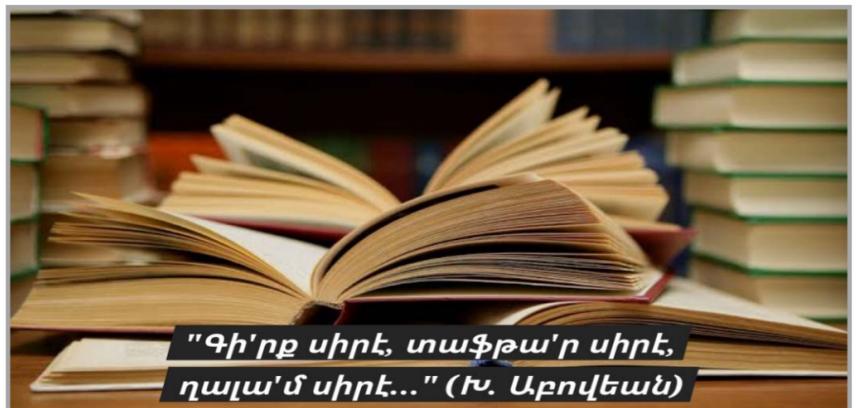
Այս ապառոջ հոգեվիճակին ամէնօրեայ ու շարունակական ականատեսն ենք մեր հայկական դպրոցներուն մէջ: Ո՛չ մէկ աշակերտ անկեղծ փափաքն ունի գիրք մը ձեռք առնելու եւ ընթերցելու...: Նոյնն է պարագան մեր ակումբներուն, որոնց գրադարանները կը մռափեն ամառ-ձմեռ...:

Կը հաւատամ որ ընթերցասիրութիւնը ծիլ կրնայ տալ ու աճիլ **փոքր տարիքէն**: Եւ ուստի, այստեղ մեծ պիտի ըլլայ դերը **ծնողքին ու դպրոցին**: Տան մէջ յարդարուած կոկիկ գրադարան մը ու դպրոցէն ներս աշակերտութեան առջեւ բացուած **գործուն գրադարան մը** (աշխոյժ ու գիտակ գրադարանավարով մը) կրնայ բարերար արդիւններու առաջնորդել մեզ...:

Թարմ օրինակ մը:
Դպրոցը, ուր կը պաշտօնավարեմ, բարձր կարգերու հայերէնի դասագիրքերէն մէկը ամբողջովին նուիրուած է Չարթօնքի շրջանին, այսինքն՝ 1850-էն մինչեւ 1880-ականներ երկարող հայ գրականութեան, իր արեւմտահայ ու արեւելահայ ճիւղաորումներով: Հոն կը տողանցեն տասնեակ մը գրագէտներ ու բանաստեղծներ, իրենց գործերէն ընտիր նմուշներու հատուածներով՝ իբրեւ դասարանային ընթերցումի եւ վերլուծման հում նիւթ:

Անցեալները, կարգը հասած էր **Բաֆֆիին** (1835-1888), մեր յեղափոխաշունչ գրականութեան անկրկնելի վիպագիրին:

Իբրեւ հայերէնաւանդ ուսուցիչ՝ ամէն տարի միշտ ալ գրեթէ անհամբեր կը սպասեմ Բաֆֆիի դասը, հաւանաբար երկու հիմնական պատճառներով. նախ, որովհետեւ իմ պատանութեան տարիներուն յափշտակութեամբ կարդացեր էի «Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառի Փայաջուկ գիւղը ծնած» (ճիշդ այսպէս գրուած էր անոր կենսագրութեան մէջ) վիպագիրին հռչակաւոր գործերը՝ **«Խենթը»**, **«Մամուլը»**-ը, **«Ջալալէղդին»**-ն ու **«Կայծեր»**-ը, խորունկ ու անջնջելի տպաւորութեամբ, ապա նաեւ՝ որովհետեւ դպրոցական մեր դասագիրքին մէջ մուծուած **«Մամուլը»**-ի չորս էջանի հատուածը իսկապէս շատ խորիմաստ է եւ առիթնող: Հոն կը նկարագրուի հայրենադաւ նախարար Մերուժան Արծրունիի (որ ուրացած էր իր քրիստոնէական կրօնը ու պարսից կողմը անցած...) վերադարձը իր հայրենի տունը՝ Վասպուրականի Հաղամակերտ քաղաքը:

"Գի՛րք սիրէ, տաֆթա՛ր սիրէ, դալա՛մ սիրէ..." (Խ. Արովեան)

Դասարանցի մեր տղաքը, որոնք արդէն նախապէս ծանօթացած կ'ըլլան Բաֆֆիի ամփոփ կենսագրութեան, ինձմէ կը լսեն վերեւ նշուած վէպերուն մասին կենդանի վկայութիւններ: Կը պատմեն իրենց ի՛մ սեփական տպաւորութիւնները այդ վէպերէն՝ երբ քառասուն տարի առաջ է՛ս ալ իրենց տարիքը ունէի եւ գիշերները, քնանալէ առաջ, իմ սնարին վերեւ ամրացուած լուսամփոփի մը շողարձակումներուն տակ, էջէ՛ր ու էջէ՛ր կ'ընթերցէի Բաֆֆիէն...:

Այս տարի ալ նոյնը կրկնուեցաւ: Կիրքով ու խանդավառութեամբ խօսեցայ Բաֆֆիի վէպերուն մասին, յատկապէս շեշտելով հեղինակին նկարագրելու ձիրքը, տիպարները կենդանի ու շնչող էակներու վերածելու իր կարողութիւնը, ընթերցողները յուզելու եւ զանոնք վէպին մթնոլորտին մէջ քաշելու իր ճարտարութիւնը: Վերջապարտութեան, նկատել տուի, թէ Բաֆֆիի ապրեցաւ ընդամենը 53 տարի եւ սակայն իր գրած գիրքերը եթէ վրայ-վրայ շարենք, անոնք աւելի բարձր ու ծանր պիտի կշռեն՝ քան դասարանի մեր տղոց հասակն ու ծանրութիւնը...:

Դասը ամարտած էր: Յաջող դասապահին պիտի սկսէինք հաւաքաբար կարդալ **«Մամուլը»**-ի հատուածը՝ տեսնելու համար, թէ Հաղամակերտի բնակիչները ինչպէ՛ս պիտի դիմատրեւն ուրացող Մերուժանը, քաղաքի շքանուտքին առջեւ կամ ներսը՝ փողոցներուն մէջ...: Իրեն նկատմամբ ինչպիսի՞ կարծր վերաբերմունք պիտի ցուցաբերէին իր իսկ ընտանիքին անդամները՝ մայրը, կողակիցը, երեխաները: Անոնք բոլորն ալ իրենց դռները պիտի փակէին ուրացողին առջեւ...: Յնցի՛չ պատկեր: Խռովի՛չ նկարագրական:

Յաջող օր, դասապահի ամարտին, երկու աշակերտուհիներ մօտեցան ինձի. -- Պարո՛ն, Բաֆֆիի վէպերէն մէկն ու մէկը ուրկէ՞ կրնանք գտնել...:

Անակնկալի եկած էի: Բայց անվարան պատասխանեցի. -- Քովս ունիմ: Վաղն իսկ կը տրամադրեմ ձեզի:

Ու յաջող օր մեր գոյգ աշակերտուհիները իրենց ակերտուն մէջ կը շօշափէին արդէն **«Խենթը»**-ի Պէլոյոթ տպուած (դասական ուղղագրութեամբ) կրկնօրինակները...:

Կարդացի՞մ, թ'է ոչ՝ չեմ կրնար հաստատել: Թերեւս 15-20 էջ յառաջանալէ ետք՝ վար դրին գիրքը, յոգնեցան, չկրցան ընտելանալ: Թերեւս վէպին հարուստ բառամթերքը արգելք եղաւ 16 տարեկան այս մանկամարդուհիներուն հեզասահ ընթերցանութեան: Թերեւս պատմական նիւթը (Դ. դարէն) հնաբոյր թուեցաւ իրենց...: Թերեւս ալ հանդարտօրէն պիտի կարդան գիրքը, մաս առ մաս, հիմա կամ յառաջիկային:

Բայց հայերէն գիրքին մատչելու իրենց անկեղծ փափաքը գնահատելի գտայ: Ամէն յաջողութիւն, ամէն ուստուն կը սկսի **առաջին քայլով մը**: Այս աղջիկները առի՛ն այդ քայլը ինքնաբոլիս կերպով, առանց պարտադրանքի, թերեւս իմ դասարանային բացատրութիւններուն որպէս բնական արձագանգ կամ ներքին լուռ պահանջը:

Մակայն, իրենց այս առաջին քայլէն ետք ալ՝ խթանիչ ազդակներու պէտք ունին անոնք: Հետեւող մը պէտք է, մնայուն քաջալերող մը: Յատկապէս տունէն, ծնողներէն:

Կա՞յ այդ քաջալերանքն ու նեցուկը: Կասկածելի է:

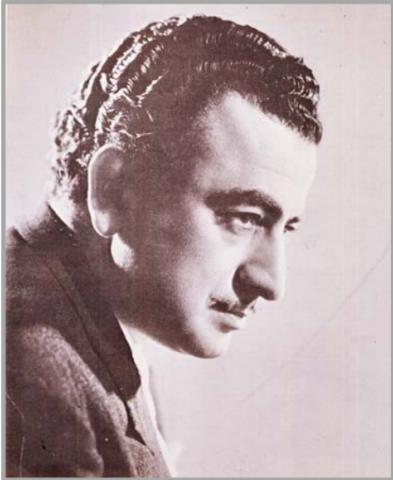
ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ ԴԻՄԱՆԱԿԱՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ժորժ Սարգիսեան

(ԽԱՐԲԵՐՈՂ, 1915 / 1982, ՊԷՂՐՈՒԹ)

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Ծանօթութիւնս Ժորժ Սարգիսեանի հետ հեռակայ էր, հիմա ալ կը յիշեմ այն հիացական գնահատանքը անոր ծառայած բեմական, քարգմանական գործունէութիւնը լուսաբանող, որ մեր գրոյցներու ընթացքին կ'արտայայտէր արժանայիշատակ բարեկամս՝ քատերագիր, հրապարակագիր Արա Արծրունին:

-Ժորժը Հայ բեմի, քիչ է ըսել նուիրեալներէն ըլլալով այնքան ալ գնահատուած չէ: Մեղք որ Հայաստան անոր չեն ճանչնար: Ինքն իբրեւ դերասան, բեմադրիչ, քարգմանիչ շատոնց գնահատուած է Սփիւռքին մէջ: Ես ալ պատեհութիւն ունեցած եմ յառաջաբան գրելու իր քարգմանութիւններու եռահատորին առիթով. /«Ժորժ Սարգիսեան» քարգմանիչը ամբողջական արգասիք» Պէլյուր, 2017/:

Ժորժ Սարգիսեանը «մանկութիւն չունեցող» մարդոց փաղանգին կը պատկանի. ծննդավայր Խարբերդէն ծնողքին հետ տեղահանուելէն ետք, ընտանեօք կ'ապաստանի Հալէպ, ուր Կիլիկեան վարժարանն աւարտելէն յետոյ կը տեղափոխուի Պէլյուր: Մուրթ Նշան վարժարանը եղած է վերջին հանգրուանը իր ուսումնառութեան: Ասկէ ետք, 1938 թուականին կը սկսի բեմական գործունէութեան լայն շրջափոխ մը: 1942թ. Գասպար Իփէքեանի կողմէ հիմնուեցաւ «Համազգային քատերագրներու խումբը»: Ժորժ Սարգիսեանն ընդգրկուեցաւ խումբին մէջ, եւ իբրեւ հիմնադիր դերասաններէն իրեն վստահուեցաւ շարք մը այնպիսի դերեր,- չնայած նուազ բեմական փորձառութեան,- քատերագրներու համակրանքին արժանացած է: Թերեւս զարմանալի է այն իրողութիւնը որ վստահուած դերերով /Լեւոն Շանթ «Հին աստուածներ»/ Վանահայր/, «Կայսեր» /Նիկիֆոր/, Իբէն «Դոկտոր Շտոկման» /դոկտ. Շտոկման/, Ն. Գոգոլ «Ռեւիզոր», /քաղաքագլուխ/ Ժորժ Սարգիսեանը լիովին ոչ միայն արդարացուցած էր քատերագրի վարչական մարմինի յոյսերը, այլեւ տարիներ անց, 1950 թուականին, երբ քատերագրութիւնը հիմնադրի եւ բեմադրիչ Գասպար Իփէքեանը բժիշկներու թելադրանքով կը պատրաստուէր հրաժարիլ իր պատասխանատու պաշտօնէն, քատերագրութեան դեկավարութիւնը միանգամայն արդարացի վստահուեցաւ Ժորժ Սարգիսեանին: Աւելի քան երեսունամեակ մը հիմնադրի մահէն ետք, վերամկրտուած «Համազգային Գասպար Իփէքեան» քատերագրութեան բացառիկ յաջողութիւններով բեմական բարձունքներ արձանագրած ըլլալով շարունակեց քատերական յաղթարշաւը: Չմոռնանք էական հանգամանք մը. այս տարիները՝ համապիլոքեան կենսահաստատ տարիներ կը համարուին ոչ միայն Լիբանանի մէջ: Բեմը, բեմարուեստը դարձակետային նշանակութիւն ունէր՝ ի նպաստ հայապահպանութեան, ինչպէս Հայ մամուլը, դպրոցը, ի վերջոյ Հայ առաքելական եկեղեցին: Այլ խօսքով հայութեան հիմնասիւնները՝ սերնդակրթման եւ սերնդակոչման համահասարակ չափանիշներով:

Ժորժ Սարգիսեանի դեկավարութեան ատեն սփիւռքեան բեմարուեստը աննախադէպ զագաթնակէտի մը հասած էր: Կրնանք արձանագրել. երբեք Սփիւռքի պատմութեան մէջ չէ եղած ժամանակաշրջան մը, որ հայ գրողները, քատերագիրները այդպէս շոյալօրէն ներկայացուին. Լեւոն Շանթ, Գարիբալդ Մուրումեան, Յակոբ Պարոնեան, Բաֆֆի, Ալ. Շիրվանզատ: Եւ Ժորժ Սարգիսեանը նպատակադիր գործունէութեան մը «կաշած էր»՝ ներկայացնելու ոչ միայն արեւմտահայ, այլ նաեւ արեւելահայ գրողներու, քատերագիրներու ստեղծագործութիւնները:

Անշուշտ, «բեմադրական» անօրինակ այս նախաձեռնութիւնը որոշակի նպատակներ կը հետապնդէր այն պարզ պատճառով, որ բեմադրիչը հարկ կը համարէր սփիւռքեան հանրութեանը ներկայացնել նաեւ արեւելահայոց կեանքը, կենցաղը, սովորոյթները, մանաւանդ այն տարիներուն /40-70-ական թուականներ/ երբ տեսակ մը անջրպետուած էր համահայկականութիւնը: Վստահաբար այլ էական խնդրոյ առարկայի մըն ալ հետամուտ էր Ժորժ Սարգիսեան իբրեւ խորագիտակ մտաւորական. լեզուական երկպառակտ վիճակի մը յաղթահարելը նախաձեռնած է: Արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի բնունկը՝ ըսել կ'ուզենք արեւելահայերէնի գրեթէ թուացեալ անհասանելիութիւնը սփիւռքեան ընթերցողին եւ յատկապէս հանդիսատեսին: Իսկ մինչ այդ Սփիւռքի մէջ արդեօք արեւելահայ գրողներէն երբեք բեմադրուած են քատերագրութիւններ...

Ժորժ Սարգիսեանի առաքելութեան «նշանաձողը» կը թուէր շատ բարձր էր եւ գրեթէ անհասանելի: Իրականութիւնը ճիշդ այդպէս էր, վասնզի կար լեզուական,- արեւելահայերէնի լեզուարտայայտչական խնդիրը, որ վստահ եմ այնքան ալ յաղթահարելի չէր: Նկատի ունենք դերասաններու արտայայտչակերպը արեւմտահայերէնի առողջութեամբ, երբոր տեքստերը արեւելահայերէն էին...

Կը խորհիմք, որ արեւելահայերէնը ուսումնասիրած ըլլալով Ժորժ Սարգիսեանը իբրեւ բեմադրիչ աշխատած է նաեւ այդ ուղղութեամբ: Հակառակ պարագային չէր համարձակեր նախաձեռնել արեւելահայ գրողներ-քատերագիրներ բեմականացնել:

Առկայ էր անշուշտ այլ խնդիր մը, մտահոգութիւն մը, գոր վստահ ենք ունեցած է. այլ բառով՝ տաժանելի խնդիր մը: Ասիկա բանիբուն մտաւորականի իր էութենէն բխած էր: Աւելի պարզ՝ կրնանք յիշել երոպացի կամ հայ որեւէ բեմադրիչի որ զբաղած ըլլայ քարգմանական անխոնջ գործունէութեամբ: Իրաւացիօրէն կը հաւատանք ոչ: Յամենայն դէպս, չեն հանդիպած: Ասիկա նուիրումի գործունէութեան այլ ոլորտ մըն էր, կամ գործունէութեան նուիրումի, որ բացայայտ է, որքան ալ իմ տածած խորին գնահատանքը առ Ժորժ Սարգիսեան թուի դոյզն ինչ չափազանց: Վկայութիւնը վերոյիշեալ եռահատոր քարգմանութիւններու ժողովածուն է, բայց մինչ այդ պատմական վկայաբերում մը. «1951 թ. փետրուարի 15-ին, Պէլյուրի «Կրան թեաթը» սրահին մէջ բեմադրուեցաւ Մարսել Փանիոլի «Փառքի վաշխառուներ» բեմադրութեամբ Ժորժ Սարգիսեանի, հակառակ իր վստահողջ վիճակին, մեծ բեմադրիչ Գասպար

Իփէքեան ներկայ գտնուեցաւ իբրեւ հանդիսատես: Ներկայ էր նաեւ մեծատաղանդ քատերագիր Լեւոն Շանթը: Թատերասրահը լեցուած էր գրասէրներով, քատերասէրներով... նաեւ մեծ հարցականով մը, թէ... Ժորժ Սարգիսեան իբրեւ քարգմանիչ, իբրեւ դերասույց, իբրեւ դերասան եւ իբրեւ բեմադրիչ ցոյց տուաւ իր բազմակողմանի տաղանդները. յաղթանակեց»: /Տես «Ժորժ Սարգիսեան» քարգմանիչը՝ Ա. հատոր, էջ 20/: Յիրաւի պահը անկիւնադարձային եղած է, եւ բնականաբար ներշնչած Ժորժ Սարգիսեանի՝ իր հետագայ գործունէութեան առաջին օրինակ քայլերն այլեւս որոշարկուած էր՝ անցնելիք Մեծ ճանապարհի անխոչընդոտ շարունականութեան համար:

Բեմական արուեստի նրբութիւններուն տիրապետած եւ բեմական յարդարանքները իւրովի պատկերած ու կեանքի կոչած բեմադրիչին «կը թուի», թէ տեսակ մը անբարարարուածութիւն «պաշարած է»՝ Հայ բեմի գուտ բեմային նկարագիրը նորոգելու առումով,- յոյս կը փափաքիմք որ առանձին մենագրութեան բեմա մըն է «Ժորժ Սարգիսեան բեմադրիչի բեմական մտածողութիւնը»,- շահեկան բեմա մը՝ երիտասարդ բեմադրիչներու համար,- թերեւս իր կենդանութեան ատեն պէտք էր սա ուսումնասիրութիւնը գրուած ըլլար: Զանց կ'առնեմ խնդրոյ առարկան՝ հասկնալի պատճառներով, ըսել կ'ուզեմ բարեպատեհութիւն չէ եղած որեւէ բեմադրութեան ներկայ ըլլալ: Ամէն պարագայի սա նկատառումը կու գայ «մտովի»՝ ընթերցումներու ընդմէջէն, երբ կ'անդրադառնամ յոյժ էական խնդիրի մը. գոր կրնանք բնութագրել Ժորժ Սարգիսեանի քարգմանական արուեստը:

Յիրաւի, ֆրանսերէնէ քարգմանած քատերագրութիւնները՝ ներառուած նշեալ եռահատորի մէջ, ոչ միայն յայտնութիւն մըն են, այլեւ քարգմանական արուեստի իրաւաստութեամբ կը մասնաշաղկուտին: Արա Արծրունի որոշապէս վերլուծած է, բայց զիս առաւել հետաքրքրալարոյց կը թուին քարգմանիչի ընտրութիւնը. թէ հեղինակներու, եւ թէ քատերագրութեան առումով: Թարգմանիչը ոչ աւելորդ ճիգ գործադրած է, կեղծուցած այն մտայնութեան վրայ, որ ատենն է Հայ բեմարուեստի ոլորտին մէջ «նորագոյացութիւններ» արթնցնել՝ ֆրանսական քատերագիրներ կեանքի կոչելով, այն, ինչ գուտ մտածողական առումով բարերար ազդեցութեան շահեկանութեամբ կը նպաստէ Հայ քատերագրութեան գեղագիտական տեսութեան զարգացումին, եթէ չըսենք երոպականացմանը:

Ինձի յատկապէս բազմաթիւ հարցեր կը հետաքրքրեն: Նախ քատերագրութեան քարգմանութիւնները կը պատշաճի՞ն բեմական ինքնարոյս խօսքին՝ սապէս ըսեմ, Բրեխտեան նախապայմաններուն. բեմական միջավայր, հեղինակի մտածողութեան ազդեցութիւն՝ այդ միջավայրը աւելի հաւաստի դարձընելու ի խնդիր: Առաւել ես որ ... ատենին պատգամած է Էօժեն Եոնեսքօ. «Թատրոնը ներաշխարհիս արտացոլումն է»:/Եոնեսքօէն երեք քատերագրութեան տես երրորդ հատորի մէջ. /«Դասուարութիւնը», «Աթոռները», «Հովիւին գետնաշիւղը»/:

Առիթով մը Յակոբ Օշական անդրադառնալով Լեւոն Շանթի «Հին աստուածներ» քատերագրութեան, կը գրէ. «Հին աստուածները իր էութեամբ կը կրէ համաշխարհային բնոյթ: Հայկական գոյնով եւ հայկական միջավայրի մէջ պատկերուած...»:Արդեօք այսօրինակ նպատակամիտում չէ՞ ունեցած Ժորժ Սարգիսեան ֆրանսացի քատերագիրներու միջոցաւ,- ֆրանսական մտածողութիւն ներմուծել Հայ իրականութիւն՝ համաշխարհային բնոյթի ու նկարագիրի բարերար ազդեցութեանց ակնկալիքներ փայտաշար ըլլալով: Կը կարծենք նոյնն է պարագան, մանաւանդ քատերագրութեան տիպարներու արտայայտած զաղափարներու առումով՝ ըլլան համակրելի, թէ հակակրելի ընթերցողին /հանդիսատեսին/ համար: Կը կարծենք որ ընտրովի հեղինակներ եւ նոյնքան ընտրովի քատերագրութեան քարգմանած է, նոյնիսկ տեսակ մը Հայ ոգիի «ախորժակներ» քաջալերելու ի գին: Ահաւասիկ, Մարսել Փանիոլի «Փառքի վաշխառուներ» քատերագրութեան հատուած մը.

«Պաշիլ /նահանգապետի պաշտօնեայ - Ո՞ր դրի ես այդ ճառը. /Կը փնտռէ դարակին մէջ/: Հա. /լուռ աչքէ կ'անցընէ: Գոհ արտայայտութիւններով: Յետոյ կը կարոյս բարձր, ճայնին աստիճանը փնտռել ջանալով/ Մաքսը մեռաւ... մեռաւ: Եւ այս քարին տակ, իր գէնի ընկերներուն հետ մտաւ իր յստիտեանական հանգիստը: Բայց զոնէ փառքը... /վարանոտ երկու հարուած դրան: Պաշիլ կ'ընդհատէ/ Ո՞վ է, մտէք: /Դուք կը բացուի, կը մտնէ մարդ մը, խեղճ հագուստ, գրեթէ ծիծաղելի, տժգոյն եւ նիհար դէմք... ուժասպառ կ'երելի/ Ի՞նչ կ'ուզէք:

Անձանօթ - /Շատ ուժեղ յուզումի մը մատնուած/: Ես եմ:
Պաշիլ - Ո՞վ:
Անձանօթ - /Կը յառաջանայ, միշտ շուքին մէջ/: Ես եմ, Մաքսը: Ես եմ, հայր:
Պաշիլ - /Կը նայի անոր շատ ուժեղ կերպով/ Տղա... տղա... Տասը տարի՞...
Անձանօթ - Այո: Աւելի չգիտեմ...»:

Ընդհանրապէս, Ժորժ Սարգիսեանի քարգմանած քատերագրութիւններու բեմական անպաճճոյ լեզուն՝ միջավայր, «հանդիսավայր» կազմաւորել գատ կը նպաստէ տիպարներու ինքնութեան բացայայտմանը: Ատենին այս քատերագրութեան բեմադրութեանը անդրադարձած է պէլյուրեան մամուլը. «Փանիոլ խորացումներով կը բացայայտէ անհատի հոգեվիճակի հանգրուանները, երբ ազնիւ զգացումները աստիճանաբար իրենց տեղը կը զիջին փառքին զագաթին հասնելու կիրքին: Ի՞նչ օգուտ, եթէ արդար եմ պատերազմի գաղափարին դէմ ճշացող ազնիւ հոգիներու խօսքերը, երբ անդին պատեհապաշտներն իրենց իսկ ապրած քաղաքական կեանքը գիտակցօրէն կը կոչեն «քաղաքական կրկես»:

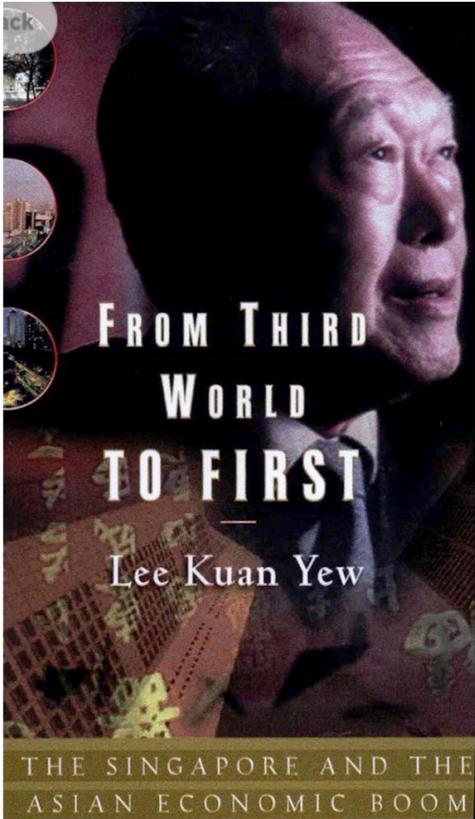
Ժորժ Սարգիսեան իբրեւ քարգմանիչ, մինչ բեմադրութիւնները իրականացնելը, վստահ ենք, բացառիկ սովորութիւն մը ունեցած է իր քարգմանութիւններուն կից ներկայացնել իրաքանչիւր տիպարի համար իր պատկերացումները, նաեւ խաղի ընթացքի պարագային իր մօտեցումները: Իբրեւ բեմադրիչ, հարցականներու առջեւ կը դնէ մարդը, դերասանը, կը մղէ ինքնազննումի: Եւ այսպէսով կը հարստացնէ բեմադրութեան «միտքն ու հոգին»:

Այս նկատառումը յիշալի լիովին կը բնորոշէ բեմադրիչ-քարգմանիչ Ժորժ Սարգիսեան ստեղծագործը:

andranikean@yahoo.com
Երեսն

ՍԻՆԿԱՔՈՐԵՆ ԸՆՁՆԱՍՏԱՆ, ԴԺՈՒԱՐ ՃԱՆԱՊԱՐԸ

Լի Կուան Յուի ԼԿՅ գիրքը «Երրորդ աշխարհի ղեկի առաջին» մանրամասնօրեն կը նկարագրէ Մինկաբորի ճանապարհը նորանկախ, բնական հանքերով աղքատ երկրէ ղեկի առաջնակարգ աշխարհի տնտեսական ոյժ գործնական առաջնորդութեան, ուժեղ կառավարման եւ ռազմավարական քաղաքականութեան միջոցով, կեդրոնանալով ազգաշինութեան, տնտեսական վերափոխման եւ ընկերային համախմբւածութեան վրայ, ընդգծելով փոքր, բազմազգ պետութեան մը՝ կայունութիւն եւ բարգաւաճում ստեղծելու դասերը՝ առաջնահերթութիւն տալով արժանիքներու, մաքուր կառավարմանը, կրթութեան եւ բնակարանաշինութեան՝ ազգային ինքնութիւնը եւ տնտեսական աճը քաջալերելու համար:

Հետեւեալ տողերուն մէջ, կ'ամփոփենք ԼԿՅ-ի գիրքին կարեւոր հատուածներու նիւթերը:

Գլուխ 1 - Մինակ գործել.

ԼԿՅ-ն կը նշէ որ նորանկախ Մինկաբորի առջեւ ծառայած հիմնական եւ հրատապ խնդիրներու մասին խորհելէ ետք՝
1 - Մինկաբորի անկախութեան միջազգային ճանաչում ստանալը, եւ ՄԱԿ-ին անդամակցութիւնը:
2 - Պաշտպանել իրենց նոր պետութիւնը: Իրենք բանակ չու-

նէին: Իրենց երկու գումարտակները կը գտնուէին մալայզիացի բրիգադի ղեկավարութեան տակ:

3 - Տնտեսութիւն: Ինչպէս ապրուստ վաստակել իրենց ժողովուրդին համար: Ինտոնեզիան փակուողի մէջ էր: Մալայզիոյ, վերջին անջատումէն ետք, կը ցանկար շրջանցել Մինկաբորը առեւտրի համար:

4 - Ինչպէ՞ս կրնայ Մինկաբոր գոյատեւել, երբ այն այլեւ Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ նախկին կառավարող աւելի լայն տարածքի կեդրոնը չէր:

Ան կ'երակայցնէ, որ Հարաւարեւելեան Ասիայի կղզի-քաղաք-պետութիւնը չէր կրնար սովորական ըլլալ, եթէ կը ցանկար գոյատեւել:

Իրենք պէտք է արտակարգ ջանքեր գործադրէին՝ սերտօրէն իրենց հայրենիքին կապուած ըլլալու համար, պայքարող եւ յարմարողական ժողովուրդ, որ կրնար գործել աւելի լաւ եւ աժան, քան իրենց դրացիները (քանի որ իրենց դրացիները կը ցանկային շրջանցել զիրենք եւ անհետացնել իրենց դերը որպէս նախահանգստային քաղաք (կեդրոն) եւ առեւտրի միջնորդ լեռնաշղթայ):

Իրենց ամենամեծ գործօնը ժողովուրդին վստահութիւնն էր:
Նոր կառավարութեան համար անհրաժեշտ էր քաղաքական ոյժ՝ իրենց քիչ գործօններէն առաւելագոյն չափով օգտուելու համար:

Աշխարհի ամենամանրաբեռնուած ծովային ուղիներէն մէկուն վրայ գտնուելով ռազմավարական դիրք ունենալ եւ համաշխարհային մակարդակի վրայ բնական նախահանգիստ մը ըլլալ:

Աշխատասէր, խնայող եւ սորվելու ձգտող ժողովուրդ:

Իսկ անգլերէնի մասին ի՞նչ կըսէք:

Յաջողութեան հասնելու համար կարեւոր էր պահպանել Մինկաբորի բազմալեզու, բազմամշակութային, բազմակրօն հասարակութիւնը միասնական եւ անոր դարձնել բառականաչափ ամուր եւ աշխոյժ համաշխարհային շուկաներուն մրցակցելու համար:

Գլուխ 2 - Բանակը կառուցել.

Մինկաբոր պէտք է ստեղծէր ռազմավարական ոյժ՝ ինքզինք պաշտպանելու համար: Այս կարճաժամկէտ նպատակ էր, որ պէտք էր լուծէին, երկարաժամկէտ ձգտումներու վրայ կեդրոնանալու փոխարէն:

Միեւնոյն ժամանակ, իրենք իրենց մարտահարկէր ստեղծեցին, ռազմավարական գետնի վրայ մտածողութիւն ստեղծելու:

Պէտք էր համոզել իրենց բնակչութեան՝ ընդունելու ժողովրդական բանակի անհրաժեշտութիւնը եւ յաղթահարելու զինուորական ծառայութեան նկատմամբ իրենց անանդական հակակրօնը:

Անոր հասնելու համար բոլոր միջնակարգ դպրոցներէն ներս ստեղծեցին ազգային զինուորական դաստիարակչութիւն եւ ազգային ոստիկանութեան դաստիարակչութիւն, որպէսզի ծնողները, բանակը եւ ոստիկանութիւնը նոյնացնէին իրենց որդիներուն եւ դուստրերուն հետ: Եթէ իրենք կրնային փոխել մարդոց մտածողութիւնը ու վերաբերմունքը, հետեւաբար իրենք կրնային ստեղծել նաեւ մեծ քաղաքացիական բանակ, ինչպէս Չուիցերիան եւ իրենք իրենց տասը տարի տուին իրականացնելու համար սոյն երկրը:

- Ստեղծեցին ազգային ծառայութիւն տղամարդոց եւ կանանց համար (Ինչպէս Չուիցերիան, որ իրենք իրենց ձեւադրեցին այնտեղ):

- Երաշխատութեան աշխատատեղեր կառավարութեան մէջ, կանոնադրական խորհուրդներէն ներս ու մասնաւոր հատուածներ ստեղծեցին իրենց համար, որպէսզի դիրքերէն ծառայութեան անցնին:

- Ընտրեցին իրենց լաւագոյն սպաները արտասահմանեան կրթաթոշակներ ստանալու համարահամար:

30 տարուայ ընթացքին այս ազգային ծառայութիւնը խոր ազդեցութիւն ունեցաւ Մինկաբորի հասարակութեան վրայ:

Ան դարձաւ իրենց երիտասարդ տղամարդոց եւ կանանց համար ծէս մը եւ կենսակերպի մաս մը, որ նպաստեց ժողովրդի միատրաման, սորվեցան ապրիլ եւ աշխատիլ իրար հետ սերտօրէն՝ անկախ ցեղի, լեզուի կամ կրօնի:

Երկրի պաշտպանական կարողութիւնները պէտք էր անընդհատ արդիականացնէին, քանի որ միշտ նորութիւններ կային զէնքի համակարգերու ծիրէն

ԺՌԱՅՐ ԾՈՒՇԱՆԵԱՆ

ներս, որ պէտք ունի առողջ տնտեսութեան մը, որ կրնայ գնել նոր զէնք, եւ բարձր կրթութիւն Մինկաբորի բոլոր ոլորտներու՝ մասնագիտութիւններուն, առեւտրի, արտադրութեան եւ արեւտրական միութիւններու եւ ներկայացուցիչներ: Ասոնք իրականացնելու համար փնտռեցին 30-40 տարեկան տղամարդիկ եւ կանայք, որոնց կրցան համոզել այս միութիւններուն թեկնածուներ ըլլալ:

Նախարար դառնալու կարողութիւն ունեցող ընտրութիւններու հաւանական թեկնածուներուն հոգեբանական քննութիւն անցուցին, ամոնց որ նախատեսւած էին իրենց բնաւորութեան դիմագիծը, մտածելակերպը, անձնական ծագումը եւ արժէքները սահմանելու համար:

Այս քննութիւնները վերջնական չէին, բայց օգնեցին հեռացնել ակնյայտօրէն անհամապատասխանները, երկու ժամ տեւող հարցազրոյցի մը ընթացքին:

Գլուխ 4 - Գոյատեւել առանց ներքին մեծ տարածքի.

1965 թուականին Մալայզիայի հետ ընդհանուր շուկայ չկար, եւ Ինտոնեզիան առճակատման մէջ էր:

Ապագան մոայլ էր:

Իրենք 1959 թուականէն ի վեր կը պայքարէին գործազրկութեան դէմ, Ինտոնեզիայի հետ առճակատումը կը շարունակուէր եւ Մալայզիան թերեւս կը շրջանցէր Մինկաբորը, ուր որ կրնային:

Իրենց գովազուցիչ ըմպելիներու արտադրողներէն մէկը առաջարկեց գրասաշրջութիւնը որ աշխատատար էր (խոհարարներ, սպասուհիներ, մատուցողներ, ուղեկցողներ, վարորդներ եւ այլն), եւ ամենակարեւորը՝ քիչ դրամագումար կը պահանջէր, ուստի ստեղծեցին Մինկաբորի գրասաշրջութեան խորհուրդը:

Իրենց ջանքերը արդիւնաւետ էին եւ օգնեցին նուազեցնել, բայց չլուծեցին գործազրկութեան խնդիրը:

Գործազրկութիւնը լուծելու համար իրենք կեդրոնացան գործարաններու գործարկման վրայ:

ԼԿՅ-ն զգուշացուց աշխատողներուն. «Աշխարհը մեզ պարտք չէ ապրուստի համար: Մենք չենք կրնար ապրիլ մուրացկանութեան ամանով»:

ԼԿՅ-ի ԱՄՆ կատարած առաջին պաշտօնական այցի ժամանակ ան խօսեցաւ Մինկաբորի փիլիսոփայութեան մասին՝ ապրանքներ եւ ծառայութիւն մատուցել «աւելի աժան եւ աւելի լաւ, քան որեւէ մէկը, կամ կը կորսուին»:

Քանի որ Մինկաբորի դրացիները (Մալայզիան եւ Ինտոնեզիան) կը ճրգտէին կրճատել կապերը իրենց հետ, Մինկաբոր պէտք է կապուէր զարգացած աշխարհի՝ Ամերիկայի, Եւրոպայի եւ Ճափոնի հետ եւ համոզուէր իրենց արտադրողներուն Մինկաբոր արտադրելու եւ իրենց արտադրութիւնը զարգացած երկիրներ արտահանելու համար:

Երրորդ աշխարհի տարածաշրջանը առաջին աշխարհի երկիր ստեղծելու էր: Եթէ Մինկաբոր կրնար առաջին աշխարհի չափանիշներ սահմանել հանրային եւ անձնական անվտանգութեան, առողջապահութեան, կրթութեան, հեռահաղորդակցութեան, փոխադրութեան եւ ծառայութիւններու ոլորտներուն մէջ:

Պէտք է վերապատրաստել իրենց մարդոց եւ զինէին զիրենք՝ առաջին աշխարհի ծառայութիւններու չափանիշներ ապահովելու համար:

Անոնք ունէին գոյատեւման մէկ պարզ ուղեցոյց. Մինկաբոր պէտք է դառնայ, աւելի լաւ կազմակերպուած եւ աւելի արդիւնաւետ, քան տարածաշրջանի միւս երկիրները:

Եթէ իրենք նոյնքան լաւ ըլլան, որքան իրենց հարեւանները, այնտեղ գործ հիմնելու պատճառ չկար:

Իրենք պէտք է հնարարութիւն տային ներդրողներուն յաջողութեամբ եւ շահութաբեր գործունէութիւն ծաւալել, հակառակ ներքին շուկայի եւ բնական պաշարներու բացակայութեան:

Իրենք 1961 թուականին ստեղծեցին Տնտեսական զարգացման խորհուրդը միասնական գործակալութիւններով, որպէսզի ներդրողը ստիպուած չըլլայ գործ ունենալ բազմաթիւ նախարարութիւններու հետ:

Կառավարութիւնը կարեւոր դեր խաղաց օտարերկրեայ ներդրումներու ներգրասման ծիրէն ներս:

Կառուցեցին ենթակառուցումներ եւ ապահովեցին լաւ ծրագրուած արդիւնաբերական տարածքներ, արդիւնաբերութիւններու բաժնետիրական մասնակցութեամբ:

Ամենակարեւորը, իրենք հաստատեցին լաւ աշխատանքային յարաբերութիւններ եւ առողջ դրամատիրական քաղաքականութիւն՝ այն հիմքերը, որոնք թոյլ կու տան մասնաւոր ձեռնարկութիւններուն յաջողութեամբ գործելու:

Գլուխ 5 - դրամատիրական կեդրոն ստեղծել.

Ուժեղ, կայուն, անկախ վարիչ մարմինը (MAF) ձեռք բերաւ մանրակրկիտ եւ անզիջող ըլլալու համբաւ՝ ընդունելով միայն հեղինակութիւն ունեցող դրամատիրական հաստատութիւններուն:

Գլուխ 6 - Արհեստատրական միութիւններու համակարգը շահիլ.

Արհեստատրական միութիւններու գործելակերպը ստիպեց գործատուներուն դառնալ դրամատիրական մեծ ծախսեր կատարող՝ ներդրումներ ընելով թանկարժէք մեքենաներու վրայ՝ աշխատանքը նուազագոյն աշխատողներով կատարելու համար:

Ասիկա ստեղծեց Արհեստատրական միութիւններու աշխատողներու փոքր դասակարգ մը, որոնք կը ստանային բարձր աշխատավարձ, եւ ցած վարձատրուող աշխատողներու աճող դասակարգ մը:

Մինկաբորին անհրաժեշտ էին նոր տեսակի մօտեցումներ, որմէ ամենակարեւորն այն էր, որ վարձատրութիւնը պէտք է համապատասխանէ աշխատանքին, ոչ թէ աշխատանքի վրայ գործածուած ժամանակին:

ԼԿՅ-ն իրենց (Արհեստատրական միութիւններու առաջնորդներուն եւ գործատուներու տէրերուն) ըսաւ, որ երբ երկու կողմերը համաձայնութեան չեն գար հիմնական նպատակներու շուրջ, արդիւնքը կործանարար կ'ըլլայ տնտեսութեան համար:

6.1.2026

Պրիսպէլ-Պէլկիա

(Շար.ը՝ յաջորդիւ)

ԵԶԱԿԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺԵՏԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ, ՆՈՒՐՈՒՄՑ ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵՆՆԻՆ

Միտնիի հայ համայնքը Կիրակի, 8 Փետրուար 2026-ին, Ռայտի Սուրբ Անն դահլիճին մեջ վայելեց իսկապես յիշարժան երաժշտական և մշակութային երեկոյ մը:

Միտնիի Թեքեան Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած այս յատուկ երաժշտական և գրուցային ձեռնարկը նուիրուած էր Հայ բանաստեղծութեան Իշխան Վահան Թեքեանին: Երեկոն կը կայանար Գերշ. Վարդան Եպիսկոպոս Նաւասարդեանի՝ Աստրալիոյ և Նոր Զելանտայի Հայոց Թեմի Առաջնորդին բարձր հովանաւորութեամբ և կը յիշատակէր հայ գրականութեան ու երաժշտութեան մնայուն ժառանգութիւնը:

Ծրագրին կը մասնակցէին միջազգային հռչակ վայելող ջութակահար և UCLA համալսարանի դասախօս Փրոֆ. Մովսէս Պօղոսեան, ինչպէս նաեւ անուանի աստրալահայ դաշնակահար Վաչէ Ճամբազեան: Անոնք միասին ներկայացուցին ոգեշնչող ելոյթ մը՝ երաժշտութեան և խոկումի միջոցաւ պատուելով Վահան Թեքեանի մշակութային ասանդը:

Դահլիճը լեցուն էր արուեստասէր հասարակութեամբ, ուր մեծ սպասումով համախմբուած էր: Հանդիսավար Նորա Պասթաճեան ջերմօրէն ողջունեց հոգեւոր, քաղաքական և համայնքին ներկայացուցիչներն ու հիւրերը, որմէ ետք ցուցադրուեցաւ տեսալսողական ներկայացում մը՝ լուսաբանելով Փրոֆ. Պօղոսեանի ծաւալուն գործունէութիւնը Հայաստանի մէջ, Սփիւռքի տարածքին և միջազգային բեմերուն վրայ:

Փրոֆ. Պօղոսեանի արունեստը ազդեցիկ կերպով վերահաստատեց երաժշտութիւնը որպէս համամարդկային լեզու ըլլալու գաղափարը: Ան ներկայացուց աշխարհով մէկ իր հիմնած և զարգացուցած համոյթներուն մասին, ներառեալ Ճափոնի մէջ իր յատկանշական համագործակցութիւնը, ուր հայկական երգահաններու գործերը նորարար մեկնաբանութեամբ հնչեցին: Հանդիսատեսը ակնատես եղաւ վարպետական կատարումի մը, ուր հայ մեծանուն երգահաններու երաժշտութիւնը ներկայացուցուեցաւ նրբութեամբ, խորութեամբ և զգացական հարստութեամբ:

Վաչէ Ճամբազեանի դաշնամուրային ընկերակցութիւնը կատարեալ լրացում մըն էր ջութակի ելոյթին՝ դրսեւորելով բացառիկ համաժամանակութիւն և արուեստագիտական բարձր մակարդակ, մանաւանդ նկատի ունենալով, որ ծրագիրը ամբողջացուած էր համերգէն միայն մէկ օր առաջ: Երեկոն նաեւ առիթ տուաւ տեղական տաղանդի դրսեւորման: Մարկուսա

Պօղոս Քելէշեան յուզիչ կերպով ներկայացուց Վահան Թեքեանի «Եկեղեցին Հայկական» բանաստեղծութիւնը՝ որպէս դաշնամուրային ստեղծագործութիւն, վերջերս հանգուցեալ Երգահան Խորէն Մէլիսանճեանի յորինումով: Մեծ դաշնամուրը և գեղարուեստական ձեւաւորումը աւելի ևս հարստացուցին մթնոլորտը:

Պաշտօնական բաժինին աւարտին Նորա Պասթաճեան բեմ հրաւիրեց ստեղծագործող Վահէ Արթինեանը, որ յուշանուէրներ յանձնեց և իր երախտագիտութիւնը յայտնեց արուեստագէտներուն, հովանաւորներուն և կամաւորներուն, որոնց նուիրումն ու ճիւղ ապահովեցին այս բարդ և բարձրորակ ձեռնարկի յաջողութիւնը: Փրոֆ. Պօղոսեան նաեւ իր նոր լոյս տեսած երկու ձայնասկաւառակները նուիրեց Միտնիի Թեքեան Մշակութային Միութեան:

Իր փակման խօսքին մէջ Սրբազան Հայրը գնահատեց արուեստագէտներն ու կազմակերպիչները՝ ընդգծելով բեմի վրայ ցուցաբերուած արուեստագիտական բարձր համագործակցութիւնը: Ան նաեւ անդրադարձաւ հայ երաժշտութեան դարաւոր զարգացումին՝ յատկապէս անոր արմատներուն, որոնք կը սերին Հայ Եկեղեցոյ շարականներէն և հոգեւոր եղանակներէն:

Անկեղծ շնորհակալութիւն՝ Սրբազան Հօր, հայկական քաղաքական, մշակութային և երիտասարդական կազմակերպութիւններուն, առատաձեռն հովանաւորներուն, և յատկապէս Թեքեան Մշակութային Միութեան ԱՄՆ-ի և Գանատայի Գործադիր Տնօրէն և խմբագիր Արամ Արքունին՝ այս եզակի մշակութային երեկոն իրականութիւն դարձնելու համար:

Յատուկ գնահատանք նաեւ Նորա Պասթաճեանին՝ ձեռնարկի գրքոյկի պատրաստութեան համար, Հերման Մահմուրիին՝ իր բարձրորակ լուսանկարներով յիշարժան պահերը անմահացնելու համար, և Ժիրայր Արթինեանին՝ ամբողջ ծրագրին ընթացքին տեսալսողական բաժինի արհեստավարժ համակարգման համար:

Այս երեկոն նշանակալից մշակութային ձեռքբերում մը հանդիսացաւ Միտնիի հայ համայնքին համար և բարձր նշանող սահմանեց ապագայ նախաձեռնութիւններուն համար:

ԹԵՔԵՆՆԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԻՏՆԻ, ԱՄՏՐԱԼԻԱ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԹՈՒԱՅԻՆ ՊԱՀՈՅԸ (HU REPOSITORY)

Այսու կը յայտարարենք, որ Հայկազեան համալսարանի թուային պահոցը (HU Repository), որուն մեկնարկը տրուեցաւ 28 Ապրիլ 2025-ին Տէրեան հայագիտական գրադարանին մէջ, բաց է հանրութեան առջեւ եւ իր մէջ կ'ընդգրկէ գիտական ու ակադեմական բազմաթիւ նիւթեր, որոնք եթէ մէկ կողմէ կ'արտացոլեն Սփիւռքի ու Հայաստանի գիտական մտքի բեղուն արգասիքը, միւս կողմէ անկեղծ ու հաւաստի վկայարան կը հանդիսանան համալսարանի եօթանասունամեայ կրթական վեհ առաքելութեան եւ ուսումնական բարձր մակարդակին:

17 Փետրուար 2026-ի դրութեամբ պահոցը կ'ընդգրկէ 1137 նիւթ. այսպէս՝

- * «Հայկազեան հայագիտական հանդէս» – 48 հատոր (1970-2025) եւ 757 յօդուած (1970-2016)
- * Հայկազեան համալսարանի հրատարակչատուն – 25 գիրք
- * Հայկական Սփիւռքի ուսումնասիրութեան կեդրոն – 2 գիրք, 8 գիտաժողովի նիւթ եւ վերջինէս առանձնացուած 39 զեկոյց
- * Faculty of Business Administration and Economics – 83 աւարտաճառ
- * Faculty of Social and Behavioral Sciences – 175 աւարտաճառ

Վերոնշեալ նիւթերը ստացած են թուային առարկայի նոյնականացուցիչ (Digital Object Identifier – DOI), որ անհրաժեշտ է ո՛չ միայն անոնց տեսանելիութեան ու հասանելիութեան բարձրացման, այլեւ թուային ինքնութեան հաստատման ու գիտական հետազոտութիւններու մէջ պատշաճ յիշատակման ու միջազգային ճանաչման համար:

Նշենք, թէ սոյն նոյնականացուցիչները ստանալու նպատակով համալսարանը 29 Մարտ 2024-էն պաշտօնապէս անդամակցած է Crossref միջազգային կազմակերպութեան, որ կը համակարգէ գիտական հրատարակութիւններու նոյնականացուցիչի նշանակման գործընթացը՝ միաժամանակ ապահովելով անոնց միջազգային գրանցումն ու տարածումը:

Այսպիսով համալսարանը իր համեստ ներդրումը կը բերէ գիտա-ուսումնական աշխատութիւններու համախմբման ծառայող թուային ենթակառուցուածքներու ձեւաւորման մէջ, ինչը կը նպաստէ գիտելիքի պահպանման ու մատչելիութեան՝ փրկելով զայն ամբողջական կորուստէ:

Պահոց մուտք գործելու համար պարզապէս պէտք է սեղմել ներքո-բերեալ յղումին վրայ.

<https://haigrepository.haigazian.edu.lb/home>

Որո՞նոմներ կարելի է կատարել մատենագիտական տարբեր տուեալներու միջոցով. հեղինակի անուն, նիւթի վերնագիր, հրատարակութեան թուական, թեմա եւ այլն:

Բոլոր նիւթերը, բացի մագիստրոսական աւարտաճառներէն, կարելի է ազատօրէն ներբեռնել ու օգտագործել: Իսկ աւարտաճառներուն հասանելիութեան իրաւունք ստանալու համար պէտք է կապուիլ մեզի հետ՝ գրելով library@haigazian.edu.lb ե-հասցէին:

Ծրագիրը աւարտած չէ, եւ պահոցը պարբերաբար պիտի հարստանայ նորանոր նիւթերով՝ իր մէջ ընդգրկելով այն բոլոր մտաւոր արտադրութիւնները, որոնք գիտական ու կրթական երկարամեայ գործունէութիւնը կը բնորոշեն Հայկազեան համալսարանի:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՏԵՐԵԱՆ ԵՒ ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆՆԵՐ

ԻՍԹԱՆԳՈՒԼԱԿԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿՈՐՈՒՍԸ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԻԳՆԱ ՍԱՐԸԱՍԼԱՆ

Յառով իմացանք, որ Շաբաթ օր, 14 Փետրուարին, Պոլսոյ հայ գաղութը ունեցած է մտաւորական ու գրական բնագաւառէն նոր կորուստ մը եւս՝ բանաստեղծ Իգնա Սարըասլանը:

Իգնան ասպարէզով հրշականուն ու սիրուած բժիշկ էր, վկայուած՝ Պոլսոյ բժշկական համալսարանէն, 1969-ին: Բայց ատոր կողքին՝ ան իր երիտասարդ տարիքէն սկսեալ շեշտուած հակում մը ցուցաբերած էր գրականութեան, մասնաւորաբար բանաստեղծական արուեստի նկատմամբ: 29 տարեկան էր, երբ 1974-ին լոյս ընծայած էր իր անդրանիկ քերթողագիրքը, «Լօ» խորագրով, որ արժանացեր էր Ալէք Մանուկեան Գրական Մրցանակի առաջին պարգեւին:

Ատկէ ետք, մինչեւ այսօր, այսինքն կէս դար, Իգնա վար չէր դրած իր գրիչը, շարունակ ստեղծագործած էր՝ հայ գիրին ու հայերէնի բառազանձին նկատմամբ անպարագիծ սիրով ու խորունկ հաւատքով:

Իգնայի բանաստեղծական աշխարհայեացքն ու ոճը տարբեր էին դասական ըմբռնումներէ: Ան ալ հետեւորդ մըն էր Չահրատի ու Խրախունիի դպրոցին, պահպանելով անշուշտ ինքնուրոյնութիւն մը, որ իրեն յատուկ էր եւ որ մտածական ու զգացական հիանալի հորիզոններ կը բանար ընթերցողին առջեւ ու զայն «պտոյտ»-ի կը հանէր դէպի անցեալի կարօտալի ինչ-ինչ ասպրումներ...: Սիրոյ թեմային անմրցելի տաղերգուն էր ան, որ «Քառասմբակ սերերով» (իր մէկ քերթողագրքին խորագիրն է) կ'արշաւէր դէպի անհուն ու չէր ձանձրանար որոնել «Սիրոյ գոյնը» (այս ալ խորագիրն է իր մէկ այլ քերթողագրքին):

Իգնա Սարըասլան 80 տարեկան էր: Իր մահով այս աշխարհէն կը հեռանայ հայատառ գրականութեան նուիրեալ մշակ մը եւս եւ ինչ որ ամէնէն տխուրն է՝ ա՛լ բոլորովին կը ցամքի իսթանպուլահայ երբեմնի փառատր գրականութեան գետակը...:

Խաղաղութիւն Աշխարհին

Թող արեւը ծագի ամէն տան վրայ,
Ու ջերմացնէ սիրտերը բոլորին:
Թող չըլլան արցունք ու նեղութիւն:
Երեսներ խաղան ազատ եւ ուրախ:

Թող աշխարհին մէջ չըլլայ պատերազմ,
Ոչ մէկ մայր թող լայ իր զակին համար:
Թող լոեն զէնքերու ձայները աշխարհի:
Խօսինք միայն սիրոյ եւ միութեան մասին:

Խաղաղութիւն կը նշանակէ բարութիւն,
Մարդ մարդուն տայ օգնող ձեռքը իր:
Մեծ թէ փոքր իրար լսեն շատ սիրով,
Խօսին հեզութեամբ, ոչ բարկութեամբ:

Երբ մենք ընտրենք սէրը, լոյսը եւ յոյսը,
Մութը կը փախչի՝ կորսնցնելով իր ուժը:
Փոքր քայլերով կը սկսի մեր մեծ երազը,
Խաղաղութեան մէջ կ'ապրինք միասին:

Եթէ ժպտինք իրար՝ ամէն օր, ամէն տեղ,
Եթէ ներենք՝ առանց ծանր խօսքի ու վէճի
Աշխարհը կը դառնայ տուն մը սիրասուն,
Լեցուն յոյսով, լոյսով ու խաղաղութեամբ:

Այս խօսքերը թող մնան մեր սրտերուն մէջ
Ու առաջնորդեն մեզ լաւ քայլերու մէջ:
Քանզի խաղաղութիւնը երազ չէ միայն,
Այն կը սկսի ինձմէ քեզմէ, մեզմէ, բոլորէս:

ՍՕՍԻ ԳԱՏԵԱՆ-ՆԻԿՏԵԼԵԱՆ

ՈՒՇԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

կարելի է կարդալ

www.baikarweekly.com

կայքէջով